

๑
365.66
ป524ก

การจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ :
กรณีศึกษาในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

สารนิพนธ์
ของ
ปัญญา อิ่มเขียน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
เมษายน 2542

146618

19 ม.ค. 2544

การจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ:
กรณีศึกษาในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

บทคัดย่อ
ของ
ปัญญา อิ่มเขียน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต วิชาเอกศึกษาผู้ใหญ่
เมษายน 2542

การศึกษาครั้งนี้เป็นการอบรมแนวความคิดและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง โดยใช้เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครเป็นกรณีศึกษา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ใช้วิธีเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ (1) การศึกษาเอกสาร ได้แก่ เอกสาร โครงการ หลักสูตร สถิติ และรายงานของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร และ (2) สัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่และผู้บริหาร จำนวน 10 คน และผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา และฝึกอบรมด้านวิชาชีพ จำนวน 155 คน

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1.การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การใช้แรงงานของผู้ต้องขังในงานอาชีพหลายอย่าง เช่น ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ เป็นการฝึกโดยการปฏิบัติจริง ไม่มีวุฒิบัตรรับรอง อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายฝึกวิชาชีพ

2) การจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง โดยร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ใช้หลักสูตรของหน่วยงานนั้นๆ เมื่อผู้ต้องขังเรียนจบหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.)

2.ผลการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ ในช่วงปี พ.ศ.2538 – 2541 ระยะเวลา 4 ปี เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้เปิดสอนวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 15 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างจักสาน หวาย ช่างเชื่อมโลหะ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ ช่างประดิษฐ์ดอกไม้และพวงมาลัยสมุนไพร ช่างตัดผมชาย ช่างสีเครื่องเรือน ช่างเดินสายไฟในอาคาร ช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างทาสีภายในอาคาร ช่างเดินสายไฟฟ้าอุตสาหกรรม ช่างเสริมสวย(หญิง) ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างพรหมเชิดเท้าโยมะพร้าว และช่างไม้เครื่องเรือน มีผู้เข้าเรียน 803 คน เรียนจบตามหลักสูตร 713 คน คิดเป็นร้อยละ 89.41 ของผู้เข้าเรียนทั้งหมด

3.ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ มีดังนี้

3.1 สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน ได้แก่ ต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ แล้วต้องการความรู้ นำไปประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ก่อนต้องโทษไม่มีโอกาสเรียน และวิชาชีพที่เปิดสอนน่าสนใจ

3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.13 เห็นว่า ดี สำหรับภาคปฏิบัติร้อยละ 41.29 เห็นว่าอยู่ระดับปานกลาง และ ร้อยละ 36.77 เห็นว่าดี ส่วนประโยชน์ที่ได้รับ ร้อยละ 75.48 เห็นว่าได้ประโยชน์มาก และร้อยละ 25.52 เห็นว่าได้รับประโยชน์ในระดับปานกลาง

3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ ให้ปรับปรุงเรื่องวัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ วัสดุอุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ หลักสูตรและเนื้อหาวิชา และ ครู/วิทยากร

3.4 หลักสูตรวิชาชีพที่ต้องการให้เรียนจำเปิดสอน ได้แก่ ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างทำความเย็น ช่างเสริมสวยและตัดผม และช่างเย็บเสื้อผ้า

4.ความคิดเห็นของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ มีดังนี้

4.1 บุคลากรส่วนใหญ่ เห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขการสอนด้านทฤษฎี(ร้อยละ 50.00) และปรับปรุงวิธีสอนการฝึกภาคปฏิบัติ(ร้อยละ 80.00)

4.2 ปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ฝึกภาคปฏิบัติ ผู้บริหาร งบประมาณสนับสนุน อาคารสถานที่/โรงฝึกงาน อุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียน และตัวครู/วิทยากร /เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

4.3 ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับแนวโน้ม ด้านวิชาชีพที่ควรเปิดสอนให้ผู้ต้องขัง ได้แก่ ควรสอดคล้องกับตลาดแรงงาน ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ควรให้ประกอบอาชีพอิสระได้ และร่วมมือกับองค์กรเอกชนให้ช่วยเหลือภายหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษ

A STUDY ON VOCATION FOR PRISONERS OF EDUCATIONAL:
CASE WITHIN SAMUUTSAKORN PRISON

AN ABSTRACT
BY
PANYA IMKHIEN

Presented in partial fulfillment of the requirements of the
Master of Education degree in Adult Education
At Srinakharinwirot University
April 1999

This study was an investigation of ideas and information concerning vocational training for prisoners, taking the Samut- sakorn Provincial Jail as a study case. The research was descriptive. Two main methods were applied for data gathering: [1] a Documentary Survey, i.e., project papers, curricular, statistics and pertaining reports; and [2] Personal Interviews, divided into 2 groups, 10 officers and 155 prisoners who involved in vocational training.

The results of the study were :-

1. Vocational training for the prisoners divided into 2 types.

1.1 Vocational practicing in some fields as connection carpenters, porcelain painting, using the prisoners as labour force. This was in charge of the Vocational training Division.

1.2 Vocational training co – operating with other organizations, i.e. the Department of Nonformal Education, and the Department of Labour Development. The prisoners who participated the programmes would be accrediting a vocational diploma.

2. In a 4 year period, B.E. 2538 – 2541, the Samut – Sakorn Provincial Jail has been organized in 15 fields of vocational programmes. They were cane weaving, welding, porcelain painting, artificial flowers, hair cutting, home painting, home electrical apparatus, fixing, motor – cycle repairing, interior painting, industrial electrics, beauty maker, carpentry, rug weaving, and building carpentry. 803 prisoners were participated and 713 [89.41%] were graduated.

3. The prisoners' opinions :-

3.1 Reasons for participation : for skills and knowledge gaining, getting promotion in a higher category, to spend leisure time, to be good opportunity, and interesting to the programme .

3.2 For content teaching, 76.13% voted in a high level. For practical work, 41.29% voted in moderate level and 36.77% in a high level. For beneficial gained, 75.48% voted in a high level while 24.52% in a moderate level.

3.3 Suggestions: The followings should be improved, tools, teaching aids, work – shop, curricular contents, teachers and resource persons.

3.4 Suggested programmes: motoring, electricities, cooling apparatus, Beauty maker and hair cutting, tailoring.

4. The officers' opinions:-

4.1 50% suggested of content teaching improvement, while 80% suggested of practical teaching improvement.

4.2 Problems should be solved: practicing tools, administrators, finance, workshop, teaching materials, curricular contents, learners, and teaching personnel.

4.3 Opinions of vocational trends: should be comply with work market, with cooperation of other organizations, being self – employed, and cooperation with private sector for employment.

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

คณะกรรมการสอบ

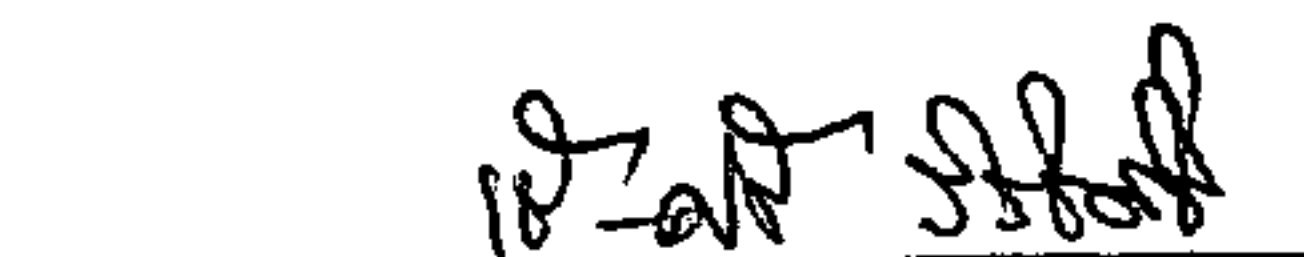

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

ประธาน

(รองศาสตราจารย์เจียรศรี วิจิตรศิริ)

กรรมการ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์เจียรศรี วิจิตรศิริ)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

วันที่ 30 เดือนเมษายน พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความเมตตา ความกรุณาในการให้คำแนะนำปรึกษาอย่างดี จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ปฐุม นิคมานนท์ ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์ผู้สอนและประธานควบคุมสารนิพนธ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เชียรศรี วิวิธสิริ หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งในฐานะอาจารย์ผู้สอนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และเป็นกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนยังได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์สมคะเน คำจูน แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ มุมมอง และวิสัยทัศน์ในการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์เป็นอย่างดีตลอดมา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่เรือนจังหวัดสมุทรสาครทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการให้สัมภาษณ์โดยตรง การสืบค้นเอกสาร ข้อมูล และสถิติต่างๆ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่ “กิจการราชทัณฑ์” ทั้งปวง ที่มุ่งหวังจะฝึกปรือ ให้ความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีกับผู้ต้องโทษ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกต่อไป

ปัญญา อิ่มเขียน

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	รูปแบบของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2	การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์.....	10
	การจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับผู้ต้องขังในอดีต.....	10
	การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในปัจจุบัน.....	12
	โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน.....	18
	การจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน.....	19
	การบริหารโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน.....	20
	ปัญหาในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง.....	23
	แนวโน้มการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในอนาคต.....	27
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
3	การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดสมุทรสาคร.....	38
	การบริหารงานเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร.....	38
	ภารกิจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ.....	40

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
	การจัดการศึกษาและฝึกอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร.....	41
	ผลการดำเนินงานการศึกษาด้านอาชีพ.....	52
4	ความคิดเห็นของผู้ต้องขังและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง.....	55
	ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง	55
	ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่.....	61
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	65
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	65
	รูปแบบของการศึกษาค้นคว้า.....	66
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	66
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	67
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	68
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	68
	อภิปรายผล.....	72
	ข้อเสนอแนะ.....	80
	บรรณานุกรม.....	82
	ภาคผนวก.....	85
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	91

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. จำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาด้านอาชีพในเรือนจำจังหวัด สมุทรสาคร ปีการศึกษา 2541.....	3
2. จำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศที่สมัครเข้าเรียนในหลักสูตรวิชาชีพ ตามความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ปี พ.ศ.2536-2540.....	16
3. สาขาวิชาชีพที่เปิดสอน จำนวนผู้ต้องขังที่เรียนและผู้จบการศึกษา ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ระหว่าง ปี พ.ศ.2538-2541.....	53
4. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรม ด้านอาชีพที่ได้รับการสัมภาษณ์.....	56
5. ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ.....	58
6. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ สำหรับผู้ต้องขัง.....	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกระดับถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ ที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) รัฐบาลมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชาชน มากกว่าการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพราะถือว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาในทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น ถ้าหากประชากรของประเทศเป็นผู้ที่มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาในด้านต่างๆ ก็จะเป็นไปได้ด้วยดี

ในการพัฒนาคุณภาพของประชากร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา โดยถือตามแนวทางปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องตลอดเวลา รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายให้หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้เร่งระดมสรรพกำลังเพื่อดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้แก่ประชาชน ทั้งในด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ ตลอดทั้งการให้บริการข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพนั้น รัฐได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและฝึกทักษะวิชาชีพสำหรับแรงงานทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพ และเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ ให้แก่ผู้ประกอบการอย่างกว้างขวางทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540:26 - 27)

ในส่วนของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติต่อ

ผู้ต้องขัง หรือผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลหรือของผู้มีอำนาจ ซึ่งมีตั้งแต่ การควบคุม กักขัง กักกัน จำคุก และโทษประหารชีวิต ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ใน กฎหมาย

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย จะเป็นไปในทางใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบาย ราชทัณฑ์ของรัฐบาล ภาวะแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและค่านิยมในสังคมประกอบกัน กล่าว ได้ว่า หน้าที่อันแท้จริงของเรือนจำและทัณฑสถาน มีลักษณะเป็นการผสมผสานระหว่างการใช้ เรือนจำและทัณฑสถานเป็นแหล่งควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี และป้องกันสังคมให้พ้นจากภัย คุกคามของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งปรุงแต่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็น พลเมืองดี(ประเสริฐ เมฆมณี:7)

กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำแผนทิศทางการราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2535 - 2545) ขึ้นเพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติที่ชัดเจนภายใต้หน้าที่และความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ โดยแผน ทิศทางดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2535 ภารกิจ หลักและวัตถุประสงค์โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอบรมผู้ต้องขังในภารกิจที่ 2 คือ การแก้ไข พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้ว โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจัดให้มีการศึกษาด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขังตามความถนัด ของแต่ละบุคคล โดยปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และจัดให้มีบุคลากรที่มี คุณภาพมาดำเนินการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม(กรมราชทัณฑ์,2537: 47- 48)

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เป็นเรือนจำหนึ่งที่ปฏิบัติตามภารกิจหลักและวัตถุประสงค์ ของกรมราชทัณฑ์ โดยได้จัดการศึกษาด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังใน 2 ลักษณะ คือ(1)การใช้ แรงงานและการฝึกวิชาอาชีพทั่วไปให้แก่ผู้ต้องขัง และ (2) การจัดการศึกษายาอาชีพตาม หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือ แรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ในปีการศึกษา 2541 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมในด้านวิชา อาชีพรวมทั้งสิ้น 7 หลักสูตร ได้แก่ ช่างเสริมสวย(หญิง) ช่างเดินสายไฟ ช่างทาสีอาคาร ช่างซ่อม อุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างตัดผมชาย และช่างเขียนลายเบญจรงค์ รายละเอียด

ดังปรากฏในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาด้านอาชีพในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
ปีการศึกษา 2541

ประเภทของวิชาด้านอาชีพ	จำนวนผู้เรียน/คน
1.ช่างเสริมสวย(หญิง)	60
2.ช่างเดินสายไฟในอาคาร	60
3.ช่างทาสีอาคาร	50
4.ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า	50
5.ช่างไม้ครุภัณฑ์	30
6.ช่างตัดผมชาย	30
7.ช่างเขียนลายเบญจรงค์	30
รวมทั้งสิ้น	310

จากตาราง 1 ในปี พ.ศ.2541 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง 7 หลักสูตร มีผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น 310 คน แยกเป็นวิชาชีพช่างเสริมสวย (หญิง) 60 คน ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร 60 คน ช่างทาสีอาคาร 50 คน ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า 50 คน ช่างไม้ครุภัณฑ์ 30 คน ช่างตัดผมชาย 30 คน และช่างเขียนลายเบญจรงค์ 30 คน

ในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร แม้ว่าจะประสบผลสำเร็จพอสมควร แต่ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ หลายประการ เป็นต้นว่า ปัญหาในด้านหลักสูตรและเนื้อหาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตลาดแรงงาน ปัญหาในด้านครูผู้สอน ปัญหาเรื่องการคัดเลือกผู้เข้าเรียน ปัญหาด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการสอนและฝึกปฏิบัติ และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาด้าน

งบประมาณ จึงทำให้การดำเนินการดังกล่าวไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ในการดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ยังไม่เคยมีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบมาก่อน และในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายฝึกวิชาชีพมาเป็นเวลานาน จึงได้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญที่จะทำการ ศึกษาสภาพทั่วไปในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคอื่นที่เกี่ยวข้อง อันจะสามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้ต้อง ขังในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าด้านครั้งนี้เป็นการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ในการ ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังที่ สืบเนื่องมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าได้มีการดำเนินการอย่างไร
2. เพื่อนำเสนอข้อมูลต่างๆ ของการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ ผู้ต้องขัง เช่น หลักสูตร วิธีการฝึกอบรม บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผลของการฝึกอบรม เป็นต้น
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อด้อย แนวโน้ม และข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแนวทางในการนำมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนิน งานการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังได้ตรงตามภารกิจและบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้

2. เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ต้องขังให้มีอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวหลังจากพ้นโทษโดยสุจริต ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหวนกลับไปประพฤติและกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

3. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการให้ความร่วมมือ ประสานงาน เพื่อการจัดฝึกทักษะวิชาชีพและการดำเนินการศึกษานอกระบบโรงเรียนร่วมกัน ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รูปแบบของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารโครงการ หลักสูตร รายงาน สถิติข้อมูล เอกสารราชการ และสิ่งพิมพ์อื่นที่เกี่ยวข้องของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร โดยเน้นที่กิจกรรมการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

2. ข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าฝ่ายฝึกอาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งทำงานในตำแหน่งดังกล่าวนี้เป็นระยะเวลานานถึง 13 ปี จึงย่อมที่จะสามารถนำเอาประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญที่มีอยู่มานำเสนอในแง่มุมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยากร ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ต้องขัง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เรือนจำมีพื้นที่ 11 ไร่ มีเจ้าพนักงานรวมทั้งสิ้น 63 คน เป็นชาย 57 คน หญิง 6 คน มีผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 1,645 คน เป็นผู้ต้องขังชาย 1,312 คน และผู้ต้องขังหญิง 333 คน (สถิติเมื่อ 31 ธันวาคม 2541)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ครอบคลุมเฉพาะการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพ ซึ่งมี 7 สาขาวิชา ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพช่างเสริมสวย (หญิง) ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ช่างทาสีอาคาร ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างตัดผมชาย และช่างเขียนลายเบญจรงค์ โดยแต่ละสาขาวิชาชีพจะได้พิจารณาถึงรูปแบบการจัดการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ครูผู้สอน สถิติผู้เรียนและผู้จบการศึกษา การวัดและประเมินผล ปัญหาอุปสรรค แนวโน้ม และข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง รวม

ทั้งสิ้น 10 คน

2. ผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาในสาขาวิชา
ต่างๆ รวมทั้งสิ้น 310 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรข้างต้น
ดังนี้

1. ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
ศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10
คน แยกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารโรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพ รวม 5 คน

2) ครูผู้สอน วิทยากร และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตามหลักสูตรวิชา
อาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน รวม 5 คน

2. ผู้ต้องขังที่สมัครเข้าศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพทั้ง 7 หลักสูตร ทำการคัดเลือก
ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในอัตราส่วนร้อยละ 50 ได้จำนวน
กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 155 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จำนวน 2 ชุด ที่ผู้ศึกษา
ค้นคว้าได้สร้างขึ้นเองคือ (1) แบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และ(2) แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยากร
และผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ทำการ
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1 – 30 พฤศจิกายน 2541 รวมระยะเวลาใน
การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 30 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้จัดกระทำ 2 ลักษณะดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกเนื้อหาออกตามหมวดหมู่ หรือตามประเด็นที่ต้องการ แล้วนำเสนอด้วยการบรรยาย เพื่อให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกข้อมูลออกตามเนื้อหาแล้วทำการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เรือนจำจังหวัด หมายถึง สถานที่ควบคุมและคุมขังผู้ต้องขังที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล และรวมทั้งผู้ต้องโทษที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล โดยกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 15 ปี ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
2. ผู้ต้องขัง หมายถึง บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล และรวมทั้งผู้ต้องโทษที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
3. การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในสาขาวิชาอาชีพต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ อันจะสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งในที่นี้หมายถึงการจัดการศึกษาในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาผู้ใหญ่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การใช้แรงงานและฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไป และ (2) การจัดการศึกษาสายอาชีพตามหลักสูตรวิชาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

บทที่ 2

การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ของกรมราชทัณฑ์

การจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับผู้ต้องขังในอดีต

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาอบรมให้แก่ผู้ต้องขังนอกเหนือไปจากจากปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาล ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการในลักษณะของการผสมผสานกันระหว่างการใช้เรือนจำและทัณฑสถานเป็นสถานที่ควบคุมและคุมขัง ตลอดจนแก้ไขความประพฤติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยมีนโยบายหลัก คือ การควบคุมผู้ต้องขัง การให้การศึกษาอบรม และการศึกษาวิชาชีพ โดยเชื่อมั่นว่าการศึกษเป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้เห็นคุณค่าชีวิต เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษแล้วสามารถกลับไปอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างเท่าเทียมคนทั่วไปไม่ประพฤติดีซ้ำแล้วกลับไปในเรือนจำอีก การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์ มีพัฒนาการมาตามลำดับนับ 100 ปีเศษมาจนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน ว่าได้มีการจัดการศึกษาอบรมสั่งสอนนักโทษ คงเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้ได้รับความทุกข์ทรมาน เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้น ช่มชู้ ให้เป็นตัวอย่างเพื่อการปราบปรามอาชญากรรม

ในสมัยรัตนโกสินทร์ศก 110(พ.ศ.2434) กรมพระนเรศวรฤทธิเสนาบดีกรมพระนครบาล สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยกร่างข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล ขึ้นทูลเกล้าฯถวายต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวินิจฉัยเพื่อมีพระบรมราชานุญาตให้ประกาศใช้ พระองค์มีแนวคิดริเริ่มที่จะปลูกฝังการให้การศึกษาแก่นักโทษ เพื่อให้เกิดคุณแก่ตัวนักโทษเองและชาติบ้านเมือง ข้อบังคับดังกล่าวจึงมีส่วนที่ว่าด้วย “การเรียนวิชาของนักโทษ ” กล่าวคือ การเล่าเรียนในคุกนั้น ถ้าเป็นนักโทษอายุต่ำกว่า 18 ปีลงมา

บังคับให้เล่าเรียนทุกคน นักโทษที่อายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป ถ้าสมัครของเล่าเรียน ให้อนุญาตให้เรียนได้แต่เฉพาะนักโทษที่เป็นคนประพฤติเรียบร้อย โดยแบ่งเวลาเรียนออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้า ระหว่างเวลา 07.00 – 11.00 น. และช่วงบ่ายเวลา 12.00 – 16.30 น. การเรียนการสอนในสมัยนั้นสอนเพียงให้สามารถอ่าน เขียน และคิดเลขเป็นเท่านั้น ส่วนนักโทษที่มีความรู้ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป หากเป็นคนดี รู้เลข รู้หนังสือพอเป็นครูได้ และมีความประพฤติเรียบร้อยก็ให้แต่งตั้งเป็นผู้ช่วยครู ช่วยสอนเลขสอนหนังสือแก่นักโทษ

ต่อมาในปี พ.ศ.2476 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่ระบอบประชาธิปไตย กรมราชทัณฑ์ได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการให้การอบรมสั่งสอนแก่นักโทษ จึงได้วางระเบียบการอบรมสั่งสอนนักโทษเพื่อเป็นแนวทางให้เรือนจำทุกแห่งปฏิบัติตาม โดยได้เสนอต่อกระทรวงมหาดไทยยังสมุหเทศาภิบาลว่า “กรมราชทัณฑ์เสนอว่า การอบรมสั่งสอนนักโทษซึ่งได้ดำเนินการทดลองในที่บางแห่งเป็นผลดีใช้ได้ทั่วไป” จึงได้วางระเบียบนี้ไว้ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า อยู่ในนโยบายของรัฐบาลและหลักการเดิม จึงให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังขึ้นใน 3 แผนก คือ แผนกศีลและธรรมอันดี แผนกวิชาสามัญ และแผนกวิชาชีพ

1. แผนกศีลและธรรมอันดี ให้พระภิกษุเทศนาสั่งสอนอบรมในวันหยุดสัปดาห์ละครั้ง ส่วนนักโทษที่นับถือศาสนาอื่นให้จัดหานักบวชหรือครูสอนศาสนานั้นๆ มาสั่งสอนในเวลา 19.00 น. ของทุกวัน เมื่อนักโทษเข้าห้องขังแล้วให้เจ้าพนักงานเรือนจำผลัดเปลี่ยนกันทำการสั่งสอนศีลและธรรม ตลอดทั้งหน้าที่พลเมืองดีแก่นักโทษจนถึงเวลา 20.00 น.

2. แผนกวิชาสามัญ ได้กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดสถานที่ทำเป็นโรงเรียน พร้อมอุปกรณ์ กระดานดำ โต๊ะครู สมุด หนังสือ คู่มือครู แก้วผู้เรียน และคัดเลือกนักโทษที่มีความรู้ทำหน้าที่เป็นครูสอน โดยมีเจ้าพนักงานเป็นครูใหญ่ สำหรับการเรียนการสอนให้นั้นการสอนอ่าน เขียน คิดเลข จรรยา สุขวิทยา และความรู้เรื่องเมืองไทยไปจนถึงระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงธรรมการ กำหนดให้มีการสอบไล่ปีละ 2 ครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงธรรมการเข้าร่วมด้วย

3. แผนกวิชาชีพ แต่เดิมการฝึกวิชาชีพนักโทษจะควบคู่กันกับการใช้แรงงานนักโทษเป็นหลัก ดังนั้น การสอนแผนกวิชาชีพส่วนใหญ่จึงเน้นวิชาความรู้ประเภทที่นักโทษสามารถนำไป

ประกอบอาชีพได้ และฝึกจนมีความชำนาญในงานประเภทนั้นๆ เช่น วิชาช่างไม้ ช่างตัดผม ช่างจักสาน และเกษตรกรรม เป็นต้น

ต่อมา กรมราชทัณฑ์ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งได้กำหนดไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยการศึกษาและอบรม โดยบัญญัติไว้ 2 มาตรา ดังนี้

มาตรา 27 อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและการอบรมผู้ต้องขัง

มาตรา 28 บรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาและการอบรม เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สมุดหนังสือ นั้น รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาให้ แต่ผู้ต้องขังจะนำของตนเองมาใช้ก็ได้เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว การนี้กรมราชทัณฑ์ ได้วางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนในวิชาสามัญและวิชาชีพ
2. ด้านจริยศึกษา ได้แก่ การอบรมศีลธรรม จรรยา และหน้าที่พลเมือง
3. ด้านพลศึกษา ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการอนามัยและสุขภาพิบาล รวมถึงการออกกำลังกาย

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในระยะแรกๆ นั้น เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมและคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานเป็นจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ ไม่สามารถอ่าน และเขียนหนังสือไทยได้ กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ต้องขังโดยใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นมูลฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก โดยถือหลักและแนวทางในการจัดการเช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังทั้งสายสามัญและสายอาชีพนั้น ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบที่ชัดเจนเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2490 ที่เรือนจำจังหวัดน่าน โดยเรือนจำจังหวัดน่านได้รับความร่วมมือจากแผนกศึกษาธิการอำเภอ กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าในเมื่อกรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้แก่ผู้ต้องขังอย่างจริงจัง และเรือนจำแห่งอื่นๆ ก็อาจมีความประสงค์จะดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังอย่างที่ดีขึ้นในเรือนจำจังหวัดน่าน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้แผนกศึกษาธิการจังหวัดประสานงานและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาและฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังกับทางเรือนจำดังนี้ (สุนทร โคตรบรรเทา.2526:79 – 80)

1. จังหวัดใดที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่อยู่ก่อนแล้ว ถ้าทางเรือนจำมีความประสงค์จะเปิดโรงเรียนผู้ใหญ่สอนหนังสือให้กับผู้ต้องขังและได้ขอความร่วมมือไปยังแผนกศึกษาธิการจังหวัด ก็ให้แผนกศึกษาธิการจังหวัดให้ความร่วมมือด้วยการจัดส่งครูโรงเรียนผู้ใหญ่ไปดำเนินการสอนและให้คำแนะนำทางวิชาการ โดยจ่ายค่าตอบแทนวิทยากรให้ตามระเบียบ แต่ถ้าเรือนจำใดมีครูสอนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำอยู่ก่อนแล้ว ก็ให้แผนกการศึกษาจังหวัดช่วยเหลือให้คำแนะนำทางวิชาการให้เป็นไปตามหลักสูตรหรือให้หนังสือเรียน เป็นต้น

2. สำหรับจังหวัดที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อเรือนจำประสงค์จะดำเนินการนี้ พักติเรือนจำอาจจะติดต่อขอคำแนะนำทางวิชาการได้จากแผนกศึกษาธิการจังหวัดเกี่ยวกับห้องเรียน หลักสูตร และแบบเรียน เป็นต้น แต่ทางเรือนจำจะต้องเป็นผู้จัดการเรียนการสอนเอง

ในปี พ.ศ. 2514 กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนี้ยังจัดให้มีการเรียนการสอนสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1 , 2 และ 3 ต่อมาในปี พ.ศ.2518 กรมราชทัณฑ์ได้ขยายระดับการศึกษาสายสามัญออกไปอีก เป็น 5 ระดับ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ ระดับที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2) , ระดับที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) , ระดับ 3 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) , ระดับ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และระดับ 5 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในปัจจุบัน

ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์ได้วิวัฒนาการและเปลี่ยนแปลงรูปแบบสู่การบริหารงานยุคใหม่ ปรึชญาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังจึงจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ ในการบริหารงานเป็นแผนทิศทางของกรมราชทัณฑ์ในช่วงปี (พ.ศ.2536 – 2545) ดังนี้ (กรมราชทัณฑ์.2537:124 – 126)

ภารกิจหลัก

ภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ สามารถแยกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้

ภายหลังที่พ้นโทษ

3. การส่งเสริมสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากภารกิจหลักข้อที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการที่กรมราชทัณฑ์ได้ปรับเปลี่ยนเป้าหมายได้ เห็นถึงการพัฒนาการชีวิตและจิตใจของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะ กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข มีวิชาความรู้ติดตัวทั้งสายสามัญ และวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับ ตลาดแรงงาน ตลอดจนยังเน้นการปลูกฝังเจตคติ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้ดีขึ้น

จากภารกิจในข้อ 2 ดังกล่าว กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง เพื่อให้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ คือ ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการ ศึกษาวิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ทั้งสามารถนำความรู้ความชำนาญไปประกอบอาชีพ อิสระเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษแล้ว

ด้วยเจตนาดังกล่าว กรมราชทัณฑ์จึงได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทั่วประเทศดำเนินการจัดการศึกษาด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษา ได้ตามความพร้อม ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีหลักการ และเป้าหมายในการจัดการศึกษาดังนี้ คือ (ประเสริฐ เมฆมณี. 2527: 4 – 49)

1. ให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่ง ได้ตระหนักถึงความสำคัญและทัศนคติที่ดีต่อการ จัดบริการการศึกษาและฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง ให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง และสัมพันธ์กัน

2. มุ่งบริการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง นับแต่วาระแรกที่น่ามาคุมขัง

3. ในการจัดบริการการศึกษา หรือการฝึกอบรมวิชาชีพให้คำนึงถึงความถนัด ความสามารถ และความสนใจของผู้ต้องขัง อันจะช่วยให้การจัดสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. เป้าหมายของการจัดการฝึกอบรม และการฝึกอบรมวิชาชีพ มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังมีความ รู้อันจำเป็นในชีวิตประจำวัน หน้าที่พลเมืองดี และการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดการศึกษาและฝึกวิชาชีพในเรือนจำและทัณฑสถานให้กับผู้ต้องขัง มีความสอดคล้องและประสานสัมพันธ์กันในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2542) ได้มีเรือนจำและทัณฑสถานรวม 116 แห่งทั่วประเทศ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพในแขนงต่างๆ ให้กับผู้ต้องขัง การดำเนินงานการจัดการศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานโดยทั่วไป ในปัจจุบันได้ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ (1) การใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง และ(2) การจัดการศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง มีรายละเอียด ดังนี้

1. การใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพ ถือว่าเป็นกิจกรรมการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ ภายใต้หลักการและวิธีการซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายราชทัณฑ์ เพื่อจุดมุ่งหมายต่อการลงโทษ การฟื้นฟูพฤติกรรม และการพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังและสังคม ด้วยการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง มีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ

1) การฝึกวิชาชีพเบ็ดเตล็ดทั่วไป เป็นการใช้แรงงานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดอนามัย สุขาภิบาล การบำรุงซ่อมแซมเรือนจำและทัณฑสถาน การใช้แรงงานตามความถนัดเฉพาะตัว และการใช้งานเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ

2) การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพในสาขาเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ได้แก่การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร และการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจประเภทต่างๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการฝึกวิชาชีพแล้ว ยังช่วยลดความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำได้อีกทางหนึ่งด้วย

3) การฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมในเรือนจำและทัณฑสถาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพทางช่างฝีมือต่างๆ นอกจากผู้ต้องขังจะมีความรู้ความสามารถและความชำนาญติดตัวไปแล้วยังทำให้ผู้ต้องขังและเรือนจำมีรายได้จากการนี้อีกด้วย

4) การส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพในระบบก้าวหน้า จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือการจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการฝึกวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่ง โดยเฉพาะการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราว เพื่อให้แรงงานผู้ต้องขังปลูกสวนป่า หรือใช้แรงงานผู้ต้องขังที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความสนใจ ได้มีโอกาสศึกษาและฝึกฝนเพื่อพัฒนางานวิชาชีพในสถาบันการศึกษา

2. ลักษณะการจัดการศึกษาสายอาชีพ กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการจัดการเรียนการสอนสายวิชาชีพในสาขาต่างๆ โดยมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังมีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษแล้ว และไม่หวนกลับไปต้องโทษซ้ำอีก โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานคัดเลือกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับงานอาชีพ อายุ ภูมิสำเนา สุขภาพ ร่างกาย พื้นฐานการศึกษา ความสนใจ และความสมัครใจเข้ารับการศึกษอาบรรมและฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ ตามที่เรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งกำหนดขึ้น นอกจากกรมราชทัณฑ์ได้ประสานความร่วมมือเพื่อฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนแล้ว ยังได้ลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการฝึกอาชีพผู้ต้องขังกับกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อีกด้วย ซึ่งสาขาอาชีพต่างๆ ที่ทำการเปิดสอน เช่น

1) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นไม่เกิน 300 ชั่วโมง โดยความเห็นชอบของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่อนุมัติให้โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำแต่ละแห่งเปิดสอนรวม 24 สาขาวิชา แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา คือ

(1) หมวดช่างอุตสาหกรรม ได้แก่ ช่างซ่อมจักรยานยนต์ ช่างซ่อมจักรยาน ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมอุปกรณ์ ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างปูน ช่างกลึงโลหะ ช่างบัดกรี ช่างประปา และสุขภัณฑ์ ช่างเครื่องทำความเย็น ช่างซ่อมนาฬิกา และช่างทำคอนกรีตบล็อก

(2) หมวดช่างคนกรรม ได้แก่ อาหารและโภชนาการ ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมสวย เย็บปักถักร้อย พันธุ์สี และปักจักร

(3) หมวดพาณิชยกรรม ได้แก่ พิมพ์ดีดไทย - อังกฤษ การบัญชีและตัวเลข มัคคุเทศก์ คอมพิวเตอร์ และการตลาดและสหกรณ์

(4) หมวดศิลปะและหัตถกรรม ได้แก่ จักสาน ประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง ของชำร่วย สิ่งทอ ดนตรีไทย - สากล ช่างเครื่องหนัง และการทำสวนไม้ผลไม้ดอก

(5) หมวดเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ การขยายพันธุ์พืช การปราบศัตรูพืช การเกษตรแผนใหม่ การเลี้ยงผึ้ง และการทำสวนไม้ผลไม้ดอก

2) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น กรมราชทัณฑ์ได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษา

วิชาชีพพระยะสันให้แก่วัดต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ตามหลักสูตรของหน่วยงานนั้น เช่น หลักสูตรช่างเชื่อมโลหะ ช่างเดินสายไฟในอาคาร ช่างปูกระเบื้องและสุขภัณฑ์ เป็นต้น หน่วยงานเหล่านั้น จะจัดเตรียมบุคลากรผู้สอน อุปกรณ์ และวัสดุเข้ามาดำเนินการ การได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีวศึกษา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และสถานประกอบการภายนอก

สำหรับผู้ผ่านการฝึกอบรม อาจจะได้รับหนังสือสำคัญจากหน่วยงานดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ การคัดเลือกนักศึกษาผู้ต้องขังเข้าฝึกอบรมวิชาดังกล่าว จะคำนึงถึงการคัดเลือกนักศึกษาผู้ต้องขังให้เหมาะกับงานอาชีพ อายุ ภูมิสำเนา สุขภาพร่างกาย การศึกษา ความสนใจ ความสมัครใจ ตามที่เรือนจำแต่ละแห่งได้กำหนดขึ้น โดยเรือนจำได้พิจารณาถึงความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และตลาดจำหน่ายสินค้า เพื่อจะได้มีทุนหมุนเวียนในการดำเนินการผลิตและการปรับปรุงการฝึกวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ และจะให้โอกาสแก่นักศึกษาผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษ

ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2536 – 2540) มีผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษานอกหลักสูตรวิชาชีพต่างๆ เป็นจำนวนมาก รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 จำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศที่สมัครเข้าเรียนในหลักสูตรวิชาชีพตามความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ปี พ.ศ.2536 – 2540

หน่วยงานที่ร่วมจัด	ปี พ.ศ.					รวม
	2536	2537	2538	2539	2540	
1.กรมการศึกษา นอกโรงเรียน	18,537	19,821	21,563	12,475	17,586	89,982
2.กรมพัฒนาฝีมือ แรงงาน	-	2,704	3,685	10,006	11,031	27,426
3.กรมอาชีวศึกษา	-	1,387	1,163	1,658	907	5,115
รวม	18,537	23,912	26,411	24,139	29,524	122,523

จากตาราง 2 แสดงว่า กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกจัดการศึกษาด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ระหว่างปี พ.ศ.2536 – 2540 รวมทั้งสิ้น 122,523 คน โดยมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2536 มีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน 18,537 คน ปี พ.ศ.2537 รวม 23,912 คน ปี พ.ศ. 2538 รวม 26,411 คน ปี พ.ศ.2539 รวม 28,139 คน และปี พ.ศ. 2540 รวม 29,524 คน

แนวทางการปฏิบัติในการดำเนินการศึกษาด้านอาชีพผู้ต้องขัง มีดังนี้

1. ในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษาด้านอาชีพนั้น ให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการคัดเลือก โดยแจ้งให้ผู้ต้องขังซึ่งทำงานในหน่วยงานต่างๆ ได้ทราบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสมัครเข้ารับการศึกษาร่วมกัน และให้คัดเลือกโดยคำนึงถึงความรู้เดิม ความสนใจในการศึกษา ความอดทนหิววิริยะ และการรักษาระเบียบวินัยประกอบการพิจารณาด้วย
2. เมื่อมีการย้ายผู้ต้องขังระหว่างเรือนจำ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานให้ปฏิบัติดังนี้
 - 1) แจ้งจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกย้ายให้โรงเรียนผู้ใหญ่ของเรือนจำและทัณฑสถานที่ย้ายไปทราบ พร้อมรายละเอียดต่างๆ อาทิ ชื่อ ระดับชั้น หรือวิชาชีพที่กำลังศึกษาอยู่ ระยะเวลาที่ศึกษามาแล้ว ผลการศึกษา และอื่นๆ ที่จำเป็น
 - 2) คัดสำเนาระเบียบการศึกษาส่งไปตามระเบียบ
 - 3) เรือนจำและทัณฑสถานควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิทำการสอนให้เพียงพอและมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูสอนโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อครูจะได้ทำหน้าที่สอนได้เต็มที่ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 4) ส่งเสริมครูให้มีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์แก่ครู โดยเรือนจำและทัณฑสถานให้การสนับสนุนในเรื่องเบี้ยเลี้ยง และค่าพาหนะ พร้อมรายงานผลการอบรมสัมมนาแต่ละครั้งให้กรมราชทัณฑ์ทราบ

5) ห้องสมุดเรือนจำและทัณฑสถาน ควรจัดให้มีสถานที่สำหรับอ่านหนังสือไว้ เพื่อผู้ต้องขังที่สนใจได้ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เป็นการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ต้องขังได้ เป็นอย่างดีอีกส่วนหนึ่ง

โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน

เรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่ได้แบ่งลักษณะของการปฏิบัติงานโดยทั่วไปออกเป็น 3 ส่วน 8 ฝ่าย คือ (1) ส่วนควบคุมผู้ต้องขัง ประกอบด้วย ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง และฝ่ายรักษาการณ (2) ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ประกอบด้วย ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ฝ่ายจำแนกลักษณะและคุมประพฤติ และฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และ (3) ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง ประกอบด้วย ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง และฝ่ายสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ทั้งนี้ฝ่ายบริหารทั่วไปปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ งานการเงิน และบัญชี งานการเจ้าหน้าที่และสวัสดิการ งานพัสดุและอาคาร งานรับเรื่องราวร้องทุกข์และงานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขังปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานควบคุมผู้ต้องขัง ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขังปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานสุขกรรม งานเยี่ยมญาติ และงานเงินฝากผู้ต้องขัง ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ต้องขังปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง งานนันทนาการ และงานสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายทัณฑปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานทัณฑปฏิบัติ งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขังและงานวิเทศสัมพันธ์ ฝ่ายจำแนกลักษณะและคุมประพฤติปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและงานคุมประพฤติ ช่วยฝึกวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานเงินทุนฝึกวิชาชีพ งานพัสดุฝึกวิชาชีพ งานการพาณิชย์ งานสาธารณะเรือนจำ และงานฝึกวิชาชีพ

สำหรับฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานการศึกษาวิชาสามัญ งานการศึกษาวิชาชีพ งานพัฒนาจิตใจ และงานส่งเสริมเทคนิคการศึกษา โดยเรือนจำและทัณฑสถานได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ขึ้นภายในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณ เป็นสำคัญ

ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งในด้านวิชาสามัญและวิชาอาชีพโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งใช้หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ส่วนหนึ่งใช้หลักสูตรของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษา และอีกส่วนหนึ่งใช้หลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

การดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน

การจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานนั้น กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานที่มีความประสงค์จะจัดตั้งเสนอต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียนล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 เดือน พร้อมทั้งแจ้งให้กรมราชทัณฑ์ทราบด้วย เวลาสำหรับการเรียนการสอนให้อยู่ระหว่าง 08.30 – 15.00 น. และแบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค คือ

1. ภาคเรียนที่หนึ่ง วันเปิดภาคเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม และวันปิดภาคเรียน วันที่ 11 ตุลาคม
2. ภาคเรียนที่สอง วันเปิดภาคเรียน วันที่ 1 พฤศจิกายน และวันปิดภาคเรียน วันที่ 1 เมษายน

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาอาจเปิดดำเนินการเรียนการสอนภาคฤดูร้อนได้ ตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังได้กำหนดคุณสมบัติของบุคลากรโรงเรียนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. มีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.2523
2. ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการ ต้องเป็นหัวหน้าสถานศึกษาของโรงเรียน ภาคปกติหรือหัวหน้าหน่วยงานที่โรงเรียนผู้ใหญ่แต่งตั้ง หรือผู้ที่หัวหน้าสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานมอบหมาย หรือได้รับคำยินยอมจากเจ้าของกิจการในกรณีที่โรงเรียนผู้ใหญ่ที่เอกชนขอจัดตั้ง
3. ผู้ช่วยครูใหญ่หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้
 - 1) เป็นข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ 5 หรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือ

- 2) ต้องมีวุฒิระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 4. ครู อาจารย์ หรือผู้สอน ต้องมีวุฒิดังนี้
 - 1) ระดับประถมศึกษา ต้องมีวุฒิ ป.กศ.หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 - 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องมีวุฒิ ป.กศ.สูงหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 - 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 5. เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงิน บัญชี และพัสดุ ต้องเป็นข้าราชการระดับ 2 หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 6. เจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผล ต้องมีวุฒิระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 7. ครู หรืออาจารย์บรรณารักษ์ ต้องเป็นผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดของโรงเรียนในภาคปกติ หรือเป็นผู้มีความรู้ในวิชาบรรณารักษ์
 8. ครูหรืออาจารย์แนะแนว ต้องมีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป
 9. นักการภารโรง ต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า
- ทั้งนี้ บุคลากรตามข้อ 1,2,3,4,5,6 และ 7 ต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมโดยได้รับวุฒิบัตรตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน

การบริหารโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน สังกัดกรมราชทัณฑ์ นั้น เป็นการบริหารงานโดยอิสระจากเรือนจำและทัณฑสถาน กล่าวคือ โรงเรียนผู้ใหญ่จะดำเนินการติดต่อประสานงาน กับศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง แล้วรายงาน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานทราบ นอกจากนี้ โรงเรียนผู้ใหญ่มายังต้องรายงานผลการปฏิบัติงานทุกภาคการศึกษาให้กรมราชทัณฑ์ทราบด้วย

สำหรับสายงานในการบริหารโรงเรียนผู้ใหญ่ โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าส่วน หัวหน้าฝ่าย และ

หัวหน้างานต่างๆ ในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการ
ทัณฑสถานเป็นผู้แต่งตั้งโดยตรง

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
ได้ร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ จึงได้จัดทำข้อตกลงร่วมมือการจัดการศึกษา
นอกโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่กลุ่ม
เป้าหมายผู้ต้องขัง และยกระดับพื้นฐานการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ตลอดจน
สามารถนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นภายหลังพ้นโทษ สาระสำคัญมีดังนี้
(กรมราชทัณฑ์.2538:16 – 21)

1. ร่วมมือกันจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน
 2. นโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ต้องขังถือเป็นภารกิจร่วมกัน
 3. กำหนดแผนงานและเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน
 4. จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการในการดำเนินงานขึ้น ประกอบด้วยผู้บริหารและ
เจ้าหน้าที่ของทั้งสองหน่วยงาน เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย กำกับดูแล ติดตามผล
และประเมินผลการปฏิบัติงาน
 5. ระดมสรรพกำลังทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานมาดำเนินการสนับสนุนซึ่งกัน
และกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมาย
 6. ให้มีการประชุม ติดตาม ประสานงาน ร่วมมือกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
ในทุกระดับ เพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง
 7. สนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่
 8. แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารปฏิบัติงานร่วมกัน
 9. ให้มีการประชาสัมพันธ์แถลงข่าวอย่างสม่ำเสมอ
 10. ให้มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาการการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
- จากข้อตกลงดังกล่าว ได้จัดให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียน” ขึ้นในเรือนจำและทัณฑสถาน
กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ วิชาการ การพัฒนาบุคลากร วัสดุ
อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตามจำเป็น การบริหารศูนย์การเรียนดำเนินการในลักษณะ
เช่นเดียวกับสถานศึกษา มีคณะผู้บริหารและผู้ดำเนินการ ประกอบด้วยบุคลากรฝ่ายต่างๆ

ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ธุรการและการเงิน เจ้าหน้าที่ทะเบียน ครู ผู้สอน หรือครูประจำกลุ่มตามจำนวนชั้นเรียนหรือกลุ่มที่เปิดสอน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นผู้เสนอขอแต่งตั้งบุคลากรดำเนินงานและผู้สอนของศูนย์การเรียนรู้ไปยังผู้มีอำนาจอนุมัติและแต่งตั้ง โดยผู้บริหาร ผู้ดำเนินการ และครูผู้สอนจะได้รับค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

ส่วนการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังนั้น กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง โดยทั้งสองหน่วยงานได้พิจารณาถึงประโยชน์ร่วมกันในการสนับสนุนให้มีการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้วสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพช่างตามความถนัด และนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปประกอบอาชีพในงานอุตสาหกรรม หรือประกอบอาชีพส่วนตัว เพื่อเพิ่มพูนรายได้ของตนเอง (กรมราชทัณฑ์ 2538 ;25-27)

รายละเอียดสาขาช่างที่จะเปิดฝึกอบรมให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ต้องขังและความพร้อมของเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่ง ตามที่จะได้ประสานงานต่อไป ซึ่งทั้งสองหน่วยงานมีความเห็นร่วมกันในการประสานการพัฒนาฝีมือแรงงาน ดังนี้

1. จัดฝึกอาชีพหลักสูตรเตรียมเข้าทำงานให้แก่ผู้ต้องขังในสาขาต่างๆ หลักสูตรละ 3 เดือน
 2. จัดฝึกยกระดับฝีมือให้แก่ผู้ต้องขังและครูฝึกของกรมราชทัณฑ์
 3. จัดฝึกอบรม "เทคนิคการสอนงาน" ให้แก่ผู้ต้องขังและครูฝึกของกรมราชทัณฑ์
 4. จัดทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้แก่ผู้ต้องขังและครูฝึกของกรมราชทัณฑ์
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ดังนี้
1. คำวิทยากรและคำวัสดุที่ใช้ในการฝึกอาชีพ สำหรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการฝึกอบรม จะให้ความช่วยเหลือบางส่วน ซึ่งจะได้ประสานงานกันในการเปิดฝึกอบรมแต่ละสาขา
- ช่างต่อไป
2. จัดหลักสูตร เนื้อหาการฝึก และอุปกรณ์ช่วยฝึกต่างๆ
 3. ทดสอบ ประเมินผลการฝึก และทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน

กรมราชทัณฑ์ รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. จัดหาผู้เข้ารับการฝึก
2. สถานที่ฝึกอบรมและค่าไฟฟ้า
3. คู่มือทรัพยากรเส้นทางราชการที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานนำไปเป็นอุปกรณ์การฝึก
1. จัดหาอุปกรณ์การฝึกตามสามารถของเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่ง

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง

ไกววัล สากิยลักษณ์ (2535: 1 – 2) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้

1. ขาดบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งไม่ได้รับอนุมัติตำแหน่งครูผู้สอนหรือนักวิชาการศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ผู้คุมด้วย ต้องเข้าเวรยาม ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัวในการสอน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน
2. ขาดงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ระยะเวลาเรียน ผู้ต้องขังบางคนมีระยะเวลาน้อย ขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาล ทำให้ไม่สามารถเรียนจบตามกำหนดเวลาได้ นอกจากนี้ยังได้รับพระราชทานอภัยโทษ การพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษ ทำให้วางแผนนโยบายด้านการศึกษาลำบาก
4. ขาดห้องเรียนและอาคารเรียนที่ถาวร บางแห่งต้องอาศัยสถานที่จากโรงเลี้ยงอาหารใต้ถุนตึกนอน ทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียนการสอน
5. หลักสูตรเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้มีปัญหาในการออกเอกสารการสอน และตำราที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการเรียนการสอน
6. ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงานที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนหนังสือด้วย บางคนไม่ได้จบทางครูมาโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาในการสอน
7. ผู้บริหาร ผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้บัญชาการเรือนจำ ไม่เห็นความสำคัญของการจัด

การศึกษา คงมุ่งแต่ฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับเรือนจำ ไม่สนับสนุนเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ทำให้ครูผู้สอนขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

เสน่ห์ เพ็ชรสม (2535 :1) ได้กล่าวถึงปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาไม่มีอาคารเรียน ไม่มีห้องเรียนที่ถูกหลักวิชาการโดยเฉพาะ
2. ขาดอุปกรณ์การเรียน การสอน และสื่อช่วยสอน
3. ขาดบุคลากรหรือครูผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ
4. ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารระดับสูงทั้งในระดับกระทรวง กรม และระดับเรือนจำและทัณฑสถานไม่ให้ความสำคัญและไม่สนับสนุนเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาเท่าที่ควร
5. ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน มักจะขาดความสนใจไม่กระตือรือร้น
6. ปัญหาจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานข้างเคียง

กรมราชทัณฑ์ (2537:4 – 7) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการจัดดำเนินการให้การศึกษแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน รวม 6 ด้าน คือ

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ต้องขังเอง มีจิตใจไม่สงบที่จะรับการสอน วิดกกังวลเรื่องคดีความห่วงใยครอบครัว ปรับตัวเข้ากับสภาพเรือนจำไม่ได้ ซึ่งมักมีความผิดบติของทางด้านจิตใจ มองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา คิดว่าตนเองแก่เกินไปที่จะเริ่มต้นเรียน สำหรับในด้านศาสนา ผู้ต้องขังมักจะมีความรู้สึกต่อต้าน มีทัศนคติต่อสิ่งเหล่านี้ว่าไม่มีความจำเป็นต่อชีวิตของตนเอง บางรายปฏิเสธที่จะพูดถึงการเรียน การสวดมนต์ภาวนา เพื่อจะให้จิตใจสงบเยือกเย็น บางรายแสดงถึงความเป็นผู้ร้ายโดยสันดานไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษ

2. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากร ซึ่งขาดความรู้ทางด้านการศึกษาและประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางด้านการศึกษา การเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ การเข้ารับราชการของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่เตรียมใจที่จะเป็นครู การมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นครูจึงไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนตำแหน่งอนุศาสนาจารย์ของเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ มักจะมีทัศนคติมุมมองที่เน้นหนักเฉพาะด้านศาสนาเพียงด้านเดียว เมื่อพบอนุศาสนาจารย์ผู้ต้องขังจะเกิดความเบื่อหน่าย ไม่เต็มใจเชื่อฟัง ประการสำคัญ เจ้าหน้าที่

ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่มักจะมีโลกทัศน์แคบ เนื่องจากต้องทำงานหลายด้าน มีเวรยามซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากการเข้าเวรยามของวิชาชีพอื่น เช่น พยาบาล ตำรวจ ทหาร ซึ่งมีการเข้าเวรยามกลางคืน โดยต้องอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานตลอดคืน ประมาณ 16 ชั่วโมง และเวลากลางวันต้องมาปฏิบัติหน้าที่ปกติที่ได้รับมอบหมายเป็นหน้าที่ประจำ จึงทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาหาความรู้รอบตัว ไม่มีโอกาสรับรู้ ศึกษาสิ่งแวดล้อม ข่าวสารข้อมูลภายนอก เพื่อจะได้นำมาอธิบายให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาความรู้สึกรักนึกคิดที่ดีได้

3. ปัญหาทางด้านผู้บริหาร ซึ่งมักจะมีมุมมองงานด้านการศึกษาอบรมและการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ต้องขังเป็นงานไม่สำคัญ จึงขาดการสร้างแรงจูงใจที่ดี เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การให้ความเอาใจใส่ต่อสภาพการศึกษาอบรมและพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นงานนามธรรม จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องไปยังการบริหารงานบุคคลภายในเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งไม่ได้จัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน การโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ก็มิได้พิจารณาถึงงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้การบริหารแรงงานผู้ต้องขังมักจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของรายได้ที่จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารเรือนจำและทัณฑสถานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มิได้คำนึงถึงความจำเป็นของผู้ต้องขังที่จะต้องใช้เวลาว่างเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือพักผ่อนทางด้านบันเทิงหรือเข้าพบวิทยากรหรืออนุศาสนาจารย์ เพื่อปรึกษาหารือหรือพูดคุยสิ่งที่ประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเอง

4. ปัญหาทางด้านอาคารสถานที่ ในเรือนจำและทัณฑสถาน งานทางด้านการศึกษาอบรมและพัฒนาจิตใจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อาคารสถานที่ที่เป็นเอกเทศ มีลักษณะเฉพาะเป็นสัดส่วน พร้อมทั้งบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีพอสมควร ซึ่งควรจะมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องพักครู ห้องทะเบียนและวัดผล ห้องประชุม ห้องปรึกษาแนะแนว เป็นต้น แต่งบประมาณการก่อสร้างเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งมิได้รับการพิจารณาในสิ่งเหล่านี้ จึงเป็นเหตุให้ การศึกษาอบรม การพัฒนาจิตใจจำเป็นต้องใช้สถานที่เท่าที่มี เช่น โรงเลี้ยงใต้ถุนอาคารเรือนนอน และโยกย้ายสับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของกิจกรรมในแต่ละวัน ทำให้ขาดบรรยากาศและขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน การอบรมและพัฒนาจิตใจเป็นอย่างยิ่ง

5. ปัญหาทางด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การศึกษาอบรมและการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง มีความจำเป็นต้องมีห้องเรียน ประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ โต๊ะครู

อุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสามัญ และเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมวิชา อาชีพ สื่อต่างๆ ที่ติดตามบอร์ด เครื่องใช้เกี่ยวกับการเรียน มีห้องสมุดพร้อมด้วยหนังสือ มีห้อง ประชุมเพื่อใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีห้องปรึกษาให้คำแนะนำหรือแนะแนวรายบุคคล เพื่อ สร้างบรรยากาศให้โรงเรียนสำหรับปรุงแต่ง อบรม แก้ไข และพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง แต่โรงเรียน ผู้ใหญ่แต่ละแห่ง ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์เหล่านี้ได้ครบถ้วน

6. ปัญหาทางด้านงบประมาณ นับได้ว่าขาดแคลนมาโดยตลอด ตัวอย่างเช่น ในปี งบประมาณ 2537 เฉพาะงานด้านการศึกษาอบรมได้รับงบประมาณ 1,010,000 บาท (หนึ่งล้าน หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) โดยจัดแบ่งซื้อตำราเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) และเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพ โดยให้ โรงเรียนผู้ใหญ่แห่งละ 3,000 – 5,000 บาท ตามความเหมาะสมและจำเป็นส่วนงานด้านการ พัฒนาจิตใจผู้ต้องขังได้รับงบประมาณ 90,000 บาท (เก้าหมื่นบาทถ้วน) เฉพาะที่จะจัดให้ ผู้ต้องขังได้เรียนวิชาธรรมศึกษา สำหรับกลุ่มงานเสริมเทคนิคการศึกษาอบรมได้รับงบประมาณ จำนวนเงิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) จึงรวมเป็นงบประมาณปี 2537 เพียง 1,150,000 บาท (หนึ่งล้านหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

สมบูรณ์ ประสพเนตร (2539:71 - 72) ได้กล่าวถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานการศึกษาอบรม ซึ่งมีปัญหาที่สำคัญ ๆ และแนวทางแก้ไขดังนี้

1. งานการศึกษา มักมีปัญหากับสถานที่เรียน ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางที่จะมาทำหน้าที่เป็นครูผู้ต้องขัง การแก้ไขปัญหานี้จะต้องพยายาม จัดให้มีสถานที่สำหรับการศึกษาเล่าเรียนโดยเฉพาะ ซึ่งควรจะมีลักษณะใกล้เคียงกับโรงเรียน ภายนอกให้มากที่สุด โดยอาจใช้เงินนอกงบประมาณประเภทใดประเภทหนึ่งของเรือนจำดำเนินการ ในกรณีที่ไม้อาจรอคอยงบประมาณของทางราชการได้ สำหรับปัญหาที่ผู้ต้องขังที่ไม่สนใจที่จะเรียนเนื่องจากไม่ได้รับเงินรางวัลจากการฝึกวิชาชีพในโรงงาน ก็อาจแก้ไขได้โดยการให้ ผู้ต้องขังดังกล่าวเรียนหนังสือครึ่งวันและเข้ารับการฝึกวิชาชีพในโรงงานอีกครั้งวันหรือให้มี วันเรียนและวันทำงานสลับกันไปซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาผู้ต้องขังที่ไม่มีทุนทรัพย์ที่จะใช้ในการเรียน ด้วย ส่วนปัญหาในเรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอน ก็อาจขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาหรือ

หน่วยงานการกุศลต่างๆส่วนบุคคลการที่จะมาเป็นผู้ให้การศึกษา ควรประสานงานโดยใกล้ชิดกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่เรือนจำตั้งอยู่ ตลอดจนจัดหาครูอาสาสมัครในท้องถิ่นหรือผู้ต้องขังที่มีความรู้เพื่อไปทำหน้าที่ช่วยสอนดังกล่าว

2. งานอบรมผู้ต้องขัง มักมีปัญหากับบุคลากรซึ่งมีจำนวนจำกัดหรือไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ได้พยายามสรรหาบุคลากรในสายงานอนุศาสนาจารย์โดยตรง เพื่อส่งไปปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทุกแห่ง แต่ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ เรือนจำและทัณฑสถานที่ยังไม่มีอนุศาสนาจารย์จึงควรนิมนต์พระนักบวชหรือจัดหาผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ในท้องถิ่น มาช่วยปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราว เพื่อให้งานการอบรมผู้ต้องขังสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนอนุศาสนาจารย์ที่มีอยู่ก็ควรส่งไปเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลา

แนวโน้มการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในอนาคต

จากการที่รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประชากรผู้ด้อยโอกาสในกลุ่มของผู้ถูกคุมประพฤติกและผู้ต้องขังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ในส่วนของแผนกำลังคนและสังคม โดยมุ่งเน้นที่จะให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการฝึกอาชีพเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2539 :73) ในขณะเดียวกัน กรมราชทัณฑ์ก็ได้จัดทำแผนทิศทางการพัฒนาระบบราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2535 – 2545) โดยมุ่งเน้นการปรับปรุง พื้นฟูแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ภายหลังที่พ้นโทษไปแล้ว ด้วยการปรับเปลี่ยนปรัชญาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม และความเป็นจริงมากขึ้น ทั้งนี้โดยกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถานนั้นๆ สร้างอาคารเรียนในลักษณะของโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ขึ้นเป็นการเฉพาะ ทั้งในการจัดเตรียมอุปกรณ์การศึกษาให้มีความเหมาะสมทั้งในส่วนของจัดการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในลักษณะการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคน

อย่างน้อยต้องมีความรู้ขั้นอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนการสนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการจัดการศึกษาสายวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังในอนาคตนั้น นอกจากกรมราชทัณฑ์จะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพพื้นฐานเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันภายหลังที่พ้นโทษแล้ว ในอนาคตกรมราชทัณฑ์ยังมุ่งเน้นฝึกวิชาชีพระดับสูงเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในอาชีพที่เคยทำอยู่ก่อนแล้ว หรือสามารถที่จะไปสร้างงานและประกอบเป็นอาชีพอิสระที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานได้เป็นอย่างดี กรมราชทัณฑ์ได้ประสานความร่วมมือกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสายวิชาชีพร่วมกันเพิ่มขึ้นอีก 2 หลักสูตร ได้แก่

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปอ.)เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้ต้องขังที่พลาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาในสถานศึกษาภายนอกในหลักสูตรต่างๆ อันอาจเนื่องมาจากความยากจน หรือการอยู่ห่างไกลจากสถานศึกษา และเมื่อกระทำความผิดและต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป กรมราชทัณฑ์จะอนุญาตให้สมัครเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพได้ โดยจะมีความรู้เทียบเท่ากับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3)

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.)ทางไกล มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีพื้นฐานความรู้เดิมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่ามีความประสงค์ที่จะเพิ่มพูนความรู้และทักษะวิชาชีพให้สูงขึ้นด้วยวิธีเรียนทางไกล และเมื่อศึกษาจบหลักสูตรแล้วจะได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ซึ่งเทียบเท่ากับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6) โดยในระยะแรกนี้ จะได้ทำการเปิดสอนในสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ วิชาการจัดการเบื้องต้น วิชาธุรกิจการท่องเที่ยว วิชาเพื่อการธุรกิจ และวิชาคอมพิวเตอร์ โดยจะได้นำหลักสูตร สื่อ และวิธีการจัดการเรียนการสอนจากประเทศออสเตรเลียมาเป็นรูปแบบและพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับ สภาพการเรียนรู้และสังคมไทย (กรมราชทัณฑ์.2538:142 – 145)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อริยา ไชยานุวงศ์ และคนอื่นๆ (2535) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ จำนวน 218 คน ผลของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. หัวหน้าฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน ในระดับเห็นด้วย ในด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชาสามัญ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชาชีพ ด้าน กิจกรรมการสอน ด้านครูผู้สอน และด้านการบริหารงานโรงเรียน แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. หัวหน้าฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ หัวหน้าสถานศึกษาและครูผู้สอน ส่วนใหญ่มี ความคิดเห็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน คือ หลักสูตรควรมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ภาย หลังพ้นโทษไปแล้วได้ หลักสูตรวิชาชีพควรสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานขาด วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษา ครูผู้สอนต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ทำให้ ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติตรงกับสาขาวิชาที่สอนและควรกำหนดตำแหน่ง เป็นครูผู้สอนหรือนักการศึกษาเป็นการเฉพาะ ส่วนในด้านบริหารงานโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ต้องขัง คือ การไม่ได้ รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์อย่างจริงจัง ตลอดจนไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจาก ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถาน

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังนั้น ควรปรับบทบาทของ กรมราชทัณฑ์ เรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้

3.1 ระดับเรือนจำและทัณฑสถาน ควรให้ครูผู้สอนทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว ควรได้รับการฝึกอบรมด้านการศึกษาผู้ใหญ่ เทคนิคการสอนวิชาชีพ จัดหาสื่อการสอน เพิ่มสาขา

วิชาชีพ ที่เปิดสอน ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และควรมีการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรมีข้อสอบแต่ละสาขาวิชาให้เป็นมาตรฐาน

3.2 ระดับกรมราชทัณฑ์ ควรดำเนินการดังนี้

- 1) การกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเป็นนโยบายหลักและเร่งด่วน และจัดประชุมสัมมนาจัดทำแผนร่วมกันระหว่างกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) พิจารณาสรรหาตำแหน่งครูผู้สอน โดยกำหนดตำแหน่งอาจารย์หรือนักวิชาการ เพื่อปฏิบัติงานจัดการศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถาน
- 3) เร่งระดมสรรพกำลังที่มีอยู่เพื่อจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง
- 4) ยกฐานะฝ่ายส่งเสริมการศึกษาอบรมให้เป็นกองการศึกษาผู้ต้องขัง
- 5) กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนที่ยังไม่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ของเรือนจำและทัณฑสถาน โดยถือว่าเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของกรมราชทัณฑ์

อาทิตย์ โพนทอง (2535) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ โดยได้ศึกษาผู้บริหารเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในแนวเดียวกันเท่าที่ระเบียบข้อบังคับจะเอื้ออำนวย แต่มีจำนวนครั้ง จำนวนกลุ่ม และจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารเรือนจำส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาตามแผนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านบุคลากรผู้ให้การศึกษาสายสามัญ และด้านความพร้อมของเครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพ ซึ่งความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ผู้บริหารเรือนจำขนาดเล็ก และผู้บริหารเรือนจำขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาตามแผนการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังแตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านงบประมาณและค่าตอบแทนในการให้การศึกษาสายอาชีพด้านปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในกิจกรรมอบรมก่อนปล่อยตัวจากเรือนจำ กิจกรรมฝึกทักษะทางวิชาชีพ และกิจกรรมการส่งผู้ส่งผู้ต้องขังออกปลูกสวนป่า ด้านสถานที่ของเรือนจำในกิจกรรม ส่งนักโทษออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ ความเข้าใจใส่ของเจ้าหน้าที่ การให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่น และโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม ในกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพ ซึ่งความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำเนียร จันทรงาน (2536) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยทำการศึกษาจากครูผู้สอนวิชาชีพระยะสั้น สาขาวิชาช่างตัดผม วิชาช่างไม้ วิชาเกษตรกรรม วิชาช่างเชื่อม วิชาจักสาน และวิชาช่างปูน จำนวน 174 คน มีข้อสรุป ดังนี้

1. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถานในด้านผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นอีกสี่ด้านอยู่ในระดับน้อย
2. ครูผู้สอนที่มีอายุ วุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอน ครูผู้สอน ผู้ที่เข้ารับการอบรมการสอนผู้ใหญ่สาขาวิชาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถานไม่แตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพิ่มเติมว่า ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่หลายอย่างนอกจากสอน ไม่มีเวลาเตรียมการสอนและไม่มีความรู้ความสามารถในการวัดผลและประเมินผล ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ไม่ดีและมีอายุแตกต่างกันมาก ไม่มีความตั้งใจเรียน ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีปัญหาส่วนตัว วิตกกังวล ขาดอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติและล่าสมัย และการวัดผลยังไม่ครอบคลุมเนื้อหา
4. ครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรให้ครูผู้สอนทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว ควรได้รับการฝึกอบรมด้านการศึกษาผู้ใหญ่ เทคนิคการสอนวิชาชีพ จัดหาสื่อการสอน เพิ่มสาขาวิชา

ที่เปิดสอน ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และควรมีการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีข้อสอบแต่ละสาขาให้เป็นมาตรฐาน

ณัฐ จุลสุวรรณ (2537) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพในเรือนจำกลางคลองเปรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รวม 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา และหลักสูตร ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนำไปใช้ โดยศึกษาจากนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ในเรือนจำกลางคลองเปรม รวม 4 สาขาวิชา คือ วิชาช่างยนต์ ช่างไม้ ช่างตัดผม และวิชาเกษตรกรรม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นโดยรวมและเป็น รายด้านในระดับเห็นด้วย แต่ไม่เห็นด้วยในเรื่องที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ขาดความน่าสนใจ เนื้อหาในหลักสูตรไม่เหมาะสมกับเวลา นักศึกษาไม่กล้าแสดงออกในชั้นเรียน ครูผู้สอนขาดความยุติธรรมในการให้คะแนน
2. นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป และ ระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ทวี ทวีชนม์ (2539) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาชีพเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถาน รวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและด้านการวัดผลและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 256 คน ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนวิชาชีพระยะสั้นมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมมากทุกด้าน

2. ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสันที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสถานที่ตั้งของเรือนจำและทัณฑสถานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสันที่สอนหมวดวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ด้านเนื้อหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสันส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ได้แก่ การขาดเครื่องมือวัสดุ – อุปกรณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติตลอดทั้งสื่อการสอน เวลาเรียนและการฝึกภาคปฏิบัติน้อยเกินไป สถานที่ฝึกภาคปฏิบัติไม่สะดวกบรรยากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ หลักสูตรไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

5. ครูผู้สอนวิชาชีพพระยะสันมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันดังนี้ คือ หลักสูตรควรมุ่งเน้นไปในการฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะและนำไปประกอบอาชีพได้จริง ตลอดทั้งสามารถสร้างงานด้วยตนเองภายหลังที่พ้นโทษไปแล้ว ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ได้มาตรฐาน และเพียงพอที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนและมีประสบการณ์โดยตรงมาสอนในวิชาชีพนั้นๆ และควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

พุทธา พูลฉลอง (2541) ได้ทำการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนการศึกษานักโทษผู้ใหญ่สายสามัญศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 97 คน ผลจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาสายสามัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียน การสอน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร 3 ลำดับแรก ได้แก่ เนื้อหาวิชาการวัดเกินไป หลักสูตรไม่บรรจุทักษะในการปฏิบัติงานจริงของผู้เรียน และเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน
3. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียน การสอน 3 ลำดับ ได้แก่ ผู้สอนละทิ้งการสอนในขณะที่เป็นชั่วโมงสอน ผู้สอนเจ้าระเบียบเกินไป และครูผู้สอนไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียน
4. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียน การสอนด้านการวัดและประเมินผล 3 ลำดับแรก ได้แก่ อุปกรณ์ทดสอบภาคปฏิบัติมีน้อย อุปกรณ์ทดสอบภาคปฏิบัติไม่ได้มาตรฐาน และครูผู้สอนใช้อ่านาจนเกินไป
5. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาสายสามัญที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
7. ผู้ต้องขังที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อาทิตย์ ประเคียรศรี (2541) ได้ทำการศึกษาความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตวิทยา การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ด้านกิจกรรมการสอนผู้ใหญ่ และด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งจำแนกตามระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา และระยะเวลาปฏิบัติงานด้านการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

วิจัยครั้งนี้ ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวนรวมทั้งสิ้น 264 คน ผลจากการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนด้าน จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ด้านกิจกรรมการสอนผู้ใหญ่ และด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีระดับการศึกษา วุฒิทางการศึกษา และระยะเวลาปฏิบัติงานด้านการสอนต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน ทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ด้านผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ มีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพัฒนา ประสิทธิภาพการสอนการศึกษาผู้ใหญ่ ดังนี้

3.1 ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ครูผู้สอนมีความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องให้มีการฝึกอบรมและสัมมนาการเรียนการสอน ต้องการครูผู้สอนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิญญูณของความเป็นครู ต้องเข้าใจสภาพ ปัญหาของผู้เรียน และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือทั้งในด้านวิทยาการและการให้ คำแนะนำ

3.2 ด้านกิจกรรมการสอนผู้ใหญ่ ครูผู้สอนมีความต้องการเกี่ยวกับความรู้ในการจัด กิจกรรมการสอนที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ ต้องการอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่ทันสมัย ต้องการ วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ตลอดจน ต้องการให้ผู้บริหารทุกระดับให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการสอนผู้ต้องขังอย่างจริงจัง

3.3 ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ครูผู้สอนมีความต้องการมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ สอน และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลลุ่มลึก เนื้อหาวิชาที่สอนสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันและ ประกอบอาชีพได้ และมีความต้องการให้เนื้อหาวิชาที่สอนมีความเป็นปัจจุบัน และทันสมัย

รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ ต้องขัง ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยแบ่งลักษณะการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การจัดการศึกษาสาย

สามัญ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การฝึกอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรม และกิจกรรมเสริม การศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยแบ่งลักษณะการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท การจัดการการศึกษา สายสามัญ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การฝึกอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรม และกิจกรรมเสริม การศึกษาอื่น ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ได้ จากการสุ่มอย่างง่าย จำนวนรวมทั้งสิ้น 229 คน ผลจากการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดให้กับผู้ต้องขัง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) การศึกษาสายสามัญ จัดแบบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (2) การฝึกอบรมด้านอาชีพ ได้ร่วมมือกับ หน่วยงานรัฐและเอกชนจัดฝึกอบรมอาชีพสาขาต่างๆ (3) อบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรมมีการ อบรมผู้ต้องขังเข้าใหม่ อบรมความรู้ทั่วไป อบรมเฉพาะกรณี และอบรมก่อนพ้นโทษ และ (4) กิจกรรมเสริมการศึกษา ได้แก่ บริการห้องสมุด กิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมกีฬา บริการ เสี่ยงตามสาย และบริการด้านโทรทัศน์

2. การจัดการศึกษาสายสามัญ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการ ความรู้ ทำให้อ่านออกเขียนได้ และได้รับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น ปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ มีเวลาเรียนน้อย อุปกรณ์ไม่เพียงพอ สถานที่คับแคบ และสุขภาพไม่ดี ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรปรับปรุงการใช้แรงงานผู้ต้องขังกับเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และควรจัดหาอุปกรณ์ การเรียนการสอนให้เพียงพอ

3. การฝึกอบรมด้านอาชีพ ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาชีพต่อไปนี้ คือ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างตัดผมชาย ช่างไฟฟ้า ช่างทาสีอาคาร ช่างปูน ช่างปู กระเบื้อง ช่างเชื่อมโลหะ ช่างก่อสร้างและช่างอิฐ ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเข้าร่วม กิจกรรมว่า สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรม ได้แก่ เวลาฝึกอบรม มีน้อย อุปกรณ์และเครื่องมือมีไม่พอ และสถานที่คับแคบ สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดหา อุปกรณ์ เครื่องมือให้เพียงพอและทันสมัย จัดด้านอาชีพให้หลากหลาย และปรับปรุงสถานที่ให้ เหมาะสม

4. การฝึกอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรม ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เห็นว่า ประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ทำให้รู้หลักคำสอนของศาสนา ได้รับการพัฒนา จิตใจ และได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดหาพระภิกษุหรือวิทยากรที่มี ชื่อเสียง มีความสามารถมาให้การบรรยาย ควรจัดสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีความเหมาะสม ตลอดจนควรจะสอบถามความเห็นของผู้ต้องขังว่ามีความต้องการที่จะฝึกอบรม หรือความรู้ในเรื่องใดบ้าง

5. กิจกรรมเสริมการศึกษา มีดังนี้

5.1 บริการห้องสมุด ผู้ต้องขังเห็นว่าการใช้บริการห้องสมุดมีประโยชน์ คือ ทำให้จิตใจสบายและคลายเครียด ได้รับข้อมูลข่าวสารและความเพลิดเพลิน ได้รู้ความรู้อื่นๆ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่วนปัญหาสำคัญของการบริการห้องสมุด ได้แก่ หนังสือ มีน้อย ระยะเวลาเปิดบริการน้อยเกินไป และสถานที่คับแคบ

5.2 กิจกรรมกีฬา ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ากิจกรรมกีฬา เนื่องจากไม่มี อุปกรณ์ กีฬา มีปัญหาสุขภาพ ไม่มีสถานที่ ไม่ชอบเล่นกีฬา และต้องทำงาน

5.3 เสี่ยงตามสาย ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์จากรายการเสี่ยง ตามสาย คือ ได้รู้ข่าวสารและความเพลิดเพลิน ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติตัวเรือนจำ ปัญหาที่สำคัญ คือ ระยะเวลาเปิดบริการสั้นเกินไป เสียงไม่ชัดเจน และบริการไม่ต่อเนื่อง

5.4 บริการด้านโทรทัศน์ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ชอบดูรายการจากโทรทัศน์ ส่วนข้อ เสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรเพิ่มระยะเวลาในการบริการ และควรจัดให้มีเครื่องรับโทรทัศน์ ประจำทุกเรือนนอน ตลอดจนควรจัดให้มีวีดีทัศน์ด้วย

บทที่ 3

การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

การบริหารงานเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

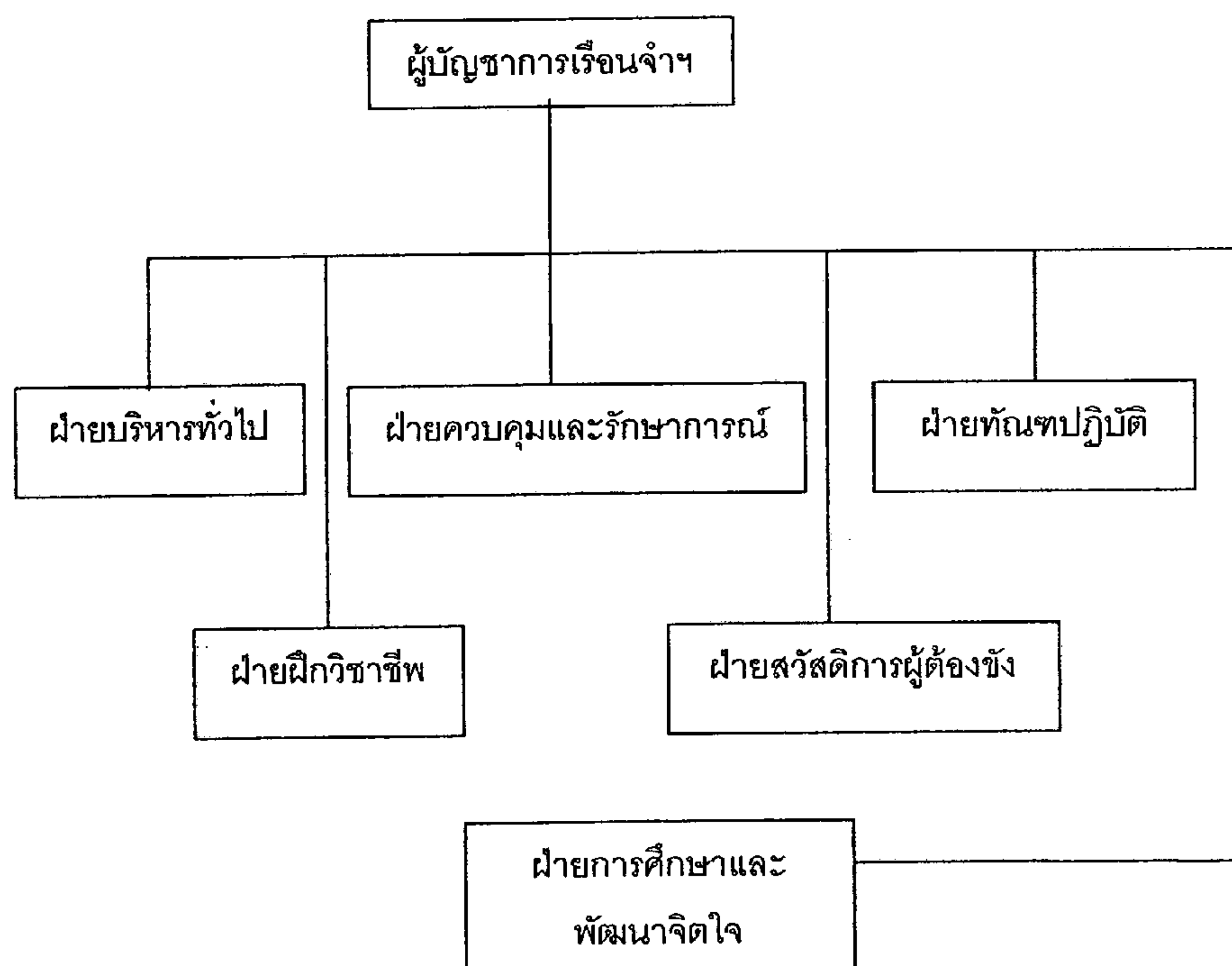
เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นโดยกฎกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 โดยหลวงเชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ลงนามเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2484 โดยให้เรือนจำแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เรือนจำกลาง เรือนจำชั่วคราว และเรือนจำส่วนภูมิภาค ซึ่งเรือนจำส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็นเรือนจำจังหวัดและเรือนจำอำเภอ

สำหรับการบริหารงานเรือนจำจังหวัดนั้น พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2531 และ พ.ศ.2539 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และภารกิจของเรือนจำจังหวัด ดังนี้

1. ควบคุมผู้ต้องขังที่เป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างคดีในเขตอำนาจศาลที่เรือนจำตั้งอยู่ และ นักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษ ซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุมตามที่รัฐมนตรีกำหนด
2. จัดการศึกษาอบรม พัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง
3. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงานและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
4. ดำเนินการทางทัศนคติปฏิบัติ จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งการสุขภาพเรือนจำ และ
5. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่รวม 11 ไร่ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานรวมทั้งสิ้น 63 คน เป็นชาย 57 คน และเป็นหญิง 6 คน มีผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 1,557 คน โดยเป็นผู้ต้องขังชาย 1,243 คน และเป็นผู้ต้องขังหญิง 314 คน (สถิติเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541) ได้จัดการบริหาร

องค์กร โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามลักษณะของงานที่ปฏิบัติเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ฝ่ายทัศนคติปฏิบัติ และ ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ดังปรากฏในภาพประกอบ 1 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างการบริหารงานเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ภารกิจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานฝ่ายต่างๆ

ภารกิจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ งานทะเบียนเอกสาร งานการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานบริหารงานบุคคลเบื้องต้น งานประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ งานเลขานุการ งานการประชุม งานรวบรวมข้อมูล และสถิติของหน่วยงาน งานแผนงานโครงการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งงานที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใด และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

2. ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ มีหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการตรวจค้น การรักษาการณและการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำ ตลอดจนแนะนำอบรม เกี่ยวกับระเบียบวินัย และการปฏิบัติตนในเรือนจำแก่ผู้ต้องขัง พิจารณาเสนอความดีความชอบของผู้ต้องขังและความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อนชั้น ลดชั้น การลงโทษทางวินัย การคัดเลือกผู้ต้องขัง ออกทำงานภายนอกเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขังจ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

3. ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ มีหน้าที่ตรวจสอบหมายศาล การจัดทำทะเบียนประวัติ และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การดำเนินงานทัณฑปฏิบัติ เช่น การเลื่อนลดชั้น การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การขอพระราชทานอภัยโทษ งานด้านคุมประพฤติผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวคุมประพฤติ การสืบเสาะ การสอดส่อง การสังเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข การเพิกถอน การคุมประพฤติ งานอาสาสมัครคุมประพฤติ ตลอดจนงานส่งเสริมสนับสนุนงานคุมประพฤติ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

4. ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์ ผู้ต้องขังในด้านการควบคุมดูแลการประกอบอาหาร การจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ การรับฝากและเบิกจ่ายเงินของผู้ต้องขังและจัดทำบัญชี จัดการเยี่ยมญาติ และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

5. ฝ่ายฝึกวิชาชีพ มีหน้าที่วางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาด และความถนัดของผู้ต้องขัง รวมถึงพัฒนา

คุณภาพของผู้ต้องขังด้านฝีมือวิชาชีพประเภทต่างๆ การจัดหาวัตถุดิบ การหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุนและผลประโยชน์จากการฝึกอบรม ควบคุมการใช้จ่าย พานะที่จัดซื้อด้วยเงินทุนฝึกอบรม และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

6. ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ มีหน้าที่วางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง โดยจัดการศึกษาสายวิชาสามัญ สายวิชาชีพ และสายธรรมศึกษา ตลอดจนการจัดอบรมหลักสูตรการเตรียมเข้าทำงาน การอบรมและพัฒนาจิตใจ การจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปลุกฝัง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมการศึกษา เช่น ห้องสมุด การจัดทำ โสตทัศนูปกรณ์ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อร่วมกับการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง และงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

ในการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังทั้งสายวิชาสามัญ สายวิชาชีพ และสายวิชาธรรมศึกษานั้น กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้ให้เป็นนโยบายที่สำคัญ โดยให้เรือนจำดำเนินการ จัดตั้ง "โรงเรียนผู้ใหญ่" ขึ้น ภายใต้การควบคุมดูแลของฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และให้โรงเรียนผู้ใหญ่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรง

การจัดการศึกษาและฝึกอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน เมื่อมีการจัดตั้ง "โรงเรียนผู้ใหญ่จังหวัดสมุทรสาคร" ขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2518 และได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ต้องขังตลอดมา ซึ่งในปัจจุบัน โรงเรียนผู้ใหญ่จังหวัดสมุทรสาครได้ทำการเปิดสอนด้านอาชีพในหลักสูตรต่างๆ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาสายอาชีพ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

หลักสูตรการศึกษาสายอาชีพ กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นหลักสูตรระยะสั้น

และเป็นหลักสูตรที่จบในตัว โดยใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 30 – 300 ชั่วโมง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเฉพาะส่วนที่ตนต้องการได้ เมื่อจบรายวิชาใดก็จะมีความรู้เฉพาะเรื่อง หรือเรียนต่อเนื่องวิชานั้นจนจบครบกำหนดรายวิชาถือว่าจบหลักสูตรวิชาชีพนั้น จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้ คือ การพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพพื้นฐานเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอิสระ และการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อรับจ้างในตลาดแรงงาน ส่วนเนื้อหาการเรียนการสอนมี 5 หมวด คือ หมวดวิชาอุตสาหกรรม หมวดวิชาคหกรรม หมวดวิชาพาณิชยกรรม และหมวดวิชาเกษตรกรรม ซึ่งแต่ละหมวดจะมีสาขาวิชาย่อยๆ ไป เช่น หมวดวิชาคหกรรม ประกอบด้วย วิชาตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี วิชาช่างตัดเสื้อชาย วิชาอาหารและขนม วิชาช่างตัดผมและวิชาเสริมสวย เป็นต้น นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและยืดหยุ่นไปตามความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาเป็นกำหนดหลักสูตรขึ้นนอกเหนือจากวิชาที่กระทรวงอนุมัติไว้แล้ว สำหรับสถานศึกษาในภูมิภาคให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุมัติหลักสูตร ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้ขออนุมัติใช้หลักสูตรเองบางหลักสูตร และอีกส่วนหนึ่งได้ใช้หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของโรงเรียนผู้ใหญ่วัดที่อนุมัติใช้หลักสูตรนั้นๆ ไว้แล้ว

การวัดผลการประเมินผลการเรียนนั้น เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน พุทธศักราช 2522 ได้กำหนดให้ประเมินจากการวัดผลระหว่างเรียนและเมื่อจบแต่ละรายวิชา การประเมินผลอาจใช้การทดสอบหรือการสังเกต หรือวิธีอื่นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แต่ต้องให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของวิชานั้นๆ แล้วจึงนำคะแนนของการวัดผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของงานนั้นมารวมกัน แล้วปรับเป็นระดับคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

90 – 100	เท่ากับ ผลการเรียนดีมาก	ระดับคะแนน 4
75 – 89	เท่ากับ ผลการเรียนดี	ระดับคะแนน 3
60 – 74	เท่ากับ ผลการเรียนค่อนข้างดี	ระดับคะแนน 2
50 – 59	เท่ากับ ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ระดับคะแนน 1
0 - 49	เท่ากับ ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์	ระดับคะแนน 0

ค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพพร้อมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรและวัสดุฝึก โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาด้านอาชีพให้ เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครจะเป็นผู้บริหารและดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยจัดการในด้านผู้ต้องขัง ครูผู้สอน สถานที่ และวัสดุฝึก ทั้งนี้ผู้ต้องขังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการเรียนทั้งสิ้น

การออกไปประกาศนียบัตรและหลักสูตรการเรียนนั้น โรงเรียนผู้ใหญ่จังหวัดสมุทรสาคร เป็นผู้อนุมัติการจบ ออกหลักฐานการเรียน และประกาศนียบัตรตามระเบียบที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

ปัจจุบัน(พ.ศ.2541) เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ทำการเปิดสอนวิชาสายอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ด้วยความร่วมมือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร โดยได้ทำการเปิดสอนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1.1 หลักสูตรวิชาชีพช่างตัดผมและเสริมสวย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีดังนี้

- 1) บอกหลักการและวิธีการที่ช่างเสริมสวยควรรู้และควรปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- 2) เลือกซื้อ จัดเตรียม ใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ในการเสริมสวยได้
- 3) เลือกใช้วัสดุในการเสริมสวยได้ถูกต้อง
- 4) สระ ม้วน และเซตผมได้ถูกต้อง
- 5) ตัดผมได้ถูกวิธี
- 6) ย้อมและโกรกผมได้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพเส้นผมและหนังศีรษะ
- 7) ซอยผมและเลือกทรงผมที่จะชอยได้เหมาะกับใบหน้า
- 8) เก้าอี้ผมทรงต่างๆ ได้ถูกต้องและสวยงาม
- 9) แต่งเล็บได้เหมาะสมกับลักษณะเล็บและนิ้วมือ
- 10) แต่งหน้าได้เหมาะสมกับรูปหน้า

11) นวดหน้าได้ถูกวิธี

เนื้อหาวิชา สำหรับหลักสูตรวิชาชีพช่างตัดผมและเสริมสวย มีดังนี้

- 1) ความรู้เบื้องต้น ช่างตัดผม เสริมสวย 2) การสระผม การม้วน และการเซท 3) การตัดผม
- 4) การย้อมและการโกรก 5) การซอยผม 6) การเกล้าผม

1.2 หลักสูตรช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีดังนี้

- 1) เข้าใจหลักการเกี่ยวกับไฟฟ้าและนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเครื่องใช้ไฟฟ้าได้

- 2) ใช้ และบำรุงรักษาเครื่องมือและเครื่องวัดไฟฟ้าได้ถูกต้อง

- 3) เลือกใช้อุปกรณ์ในการเดินสายและเดินสายไฟฟ้าได้

เนื้อหาวิชา ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

- 1) ไฟฟ้าเบื้องต้น 2) เครื่องมือวัดไฟฟ้า 3) การเดินสายไฟฟ้าในอาคาร 4) การตรวจซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าประเภทแสงสว่าง

2 หลักสูตรการศึกษาสายอาชีพ ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

หลักสูตรการศึกษาสายอาชีพของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน

และสวัสดิการสังคม โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก(จังหวัดราชบุรี) และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อดำเนินการฝึกอาชีพในหลักสูตรเพื่อเตรียมเข้าทำงานสำหรับผู้ต้องขังในสาขาวิชาต่างๆ เช่น ช่างปูกระเบื้อง ช่างก่ออิฐ ช่างทาสีอาคาร ช่างเดินสายไฟฟ้า และช่างไม้ เป็นต้น ซึ่งการจัดการศึกษาสายอาชีพของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานดังกล่าว มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอาชีพเพื่อเตรียมเข้าทำงาน มีดังนี้

- 1) เพื่อผลิตกำลังแรงงานกึ่งฝีมือขั้นต้น ในสาขาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ให้เพียงพอกับปริมาณความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
- 2) เพื่อร่วมมือในการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพที่สามารถปฏิบัติงานพื้นฐานที่จำเป็นของแต่ละสาขาอาชีพในสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี
- 3) เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ และพัฒนาความรู้ความสามารถ ตลอดจนการปลูกฝังจิตสำนึกและลักษณะนิสัยสำหรับการทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการให้กับผู้ที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นโรงเรียนผู้ใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาคร จะใช้ครูผู้สอนทั้งที่เป็นครูผู้สอนทั้งที่เป็นเจ้าพนักงานในเรือนจำและวิทยากรจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี และจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร เป็นผู้สอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในแต่ละหลักสูตรที่ทำการเปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษา ทั้งนี้ โดยจะทำการเปิดสอนกับผู้ต้องขังในแต่ละหลักสูตรประมาณ 25 – 35 คน ตามความเหมาะสมของชั้นเรียน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ

สำหรับการวัดและประเมินผลการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การออกหลักฐานการศึกษา และประกาศนียบัตรในวิชาชีพแต่ละสาขานั้น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี เป็นผู้รับผิดชอบตามเกณฑ์ที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้ต้องขังที่ศึกษาจบตามหลักสูตรต่างๆ ต้องผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติอีกด้วย

2.2 สาขาที่เปิดสอน

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร ได้ประสานความร่วมมือกับเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เปิดทำการสอนการศึกษาสายอาชีพในปัจจุบัน(พ.ศ.2541) ได้ทำการเปิดสอนรวม 4 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างปูกระเบื้อง ช่างก่ออิฐ ช่างทาสีอาคาร และช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า

2.2.1 หลักสูตรช่างปูกระเบื้อง

มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้รับการฝึกมีความรู้ ทักษะ และมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายจิตใจ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพช่างปูกระเบื้อง และสามารถปฏิบัติงานได้ ดังนี้

1) เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในงานปูกระเบื้อง ตลอดจนสามารถเก็บและบำรุงรักษาได้อย่างถูกต้องวิธี

2) เตรียมพื้นผิวเพื่อการปูกระเบื้องได้

3) ปูพื้นและบุผนังกระเบื้องแบบต่างๆ ได้

4) อ่านแบบและประมาณราคางานปูกระเบื้องได้

ด้านระยะเวลาการฝึก ผู้รับการฝึกจะได้รับการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เป็นเวลา 2 เดือน (320 ชั่วโมง) หลังจากนั้นจะได้รับการฝึกในสถานประกอบการอีกเป็นเวลา 1 เดือน

คุณสมบัติของผู้รับการฝึก มีดังนี้

1) สำเร็จการศึกษาสายสามัญตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.6) หรือเทียบเท่าขึ้นไป

2) มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

3) มีสภาพร่างกายพร้อม และสามารถเข้ารับการฝึกได้ตลอดหลักสูตร

วุฒิบัตร

ชื่อเต็ม วุฒิบัตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาช่างปูกระเบื้อง

ชื่อย่อ วพร.ช่างปูกระเบื้อง

1) ผู้รับการฝึกจบหลักสูตร โดยมีระยะเวลาฝึกตามหลักสูตรในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผ่านการทดสอบจากสถาบันฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แต่ไม่สามารถเข้าฝึกงานในสถานประกอบการด้วยเหตุผลใดก็ตาม จะได้ใบรับรองผลการฝึก

2) ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานและผ่านการประเมินจากสถานประกอบการที่เข้าฝึกในกิจการ จะได้รับวุฒิบัตร วพร.ช่างปฏกระเบื้อง และหนังสือรับรองการฝึกงานจากสถานประกอบการที่เข้ารับการฝึก

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรการฝึกภายในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แบ่งออกเป็น 3 หมวด ใช้เวลาในการฝึก 2 เดือน (320 ชั่วโมงฝึก) จำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน	104	ชั่วโมงฝึก
2) หมวดความรู้ความสามารถหลัก	216	ชั่วโมงฝึก
3) หมวดความรู้ความสามารถพิเศษ	-	ชั่วโมงฝึก

ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานแล้วจะได้รับการฝึกงานในสถานประกอบการอีกเป็นเวลา 1 เดือน

หัวข้อวิชา สำหรับหลักสูตรช่างปฏกระเบื้อง ใช้เวลา 320 ชั่วโมง มีดังนี้

1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้ คือ ความปลอดภัยในการทำงาน คณิตศาสตร์ช่าง กิจกรมสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรม ทฤษฎีงานปูน การอ่านแบบ วัสดุงานปูน และการใช้และบำรุงรักษาเครื่องมืองานปูน

2) หมวดความรู้ความสามารถหลัก มีเนื้อหา ดังนี้คือ เทคนิคการปูกระเบื้อง การปูพื้นด้วยทางเท้า การปูพื้นด้วยบล็อกซีแพค การปูพื้นด้วยกระเบื้องโมเสค การตรวจและแก้ไขข้อบกพร่อง การประมาณราคางานปูกระเบื้อง และการวัดและประเมินผล

2.2.2 หลักสูตรช่างก่ออิฐ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้รับการฝึกมีความรู้ ทักษะ และมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพช่างก่ออิฐ และสามารถปฏิบัติงานได้โดยมีความสามารถ ดังนี้

- 1) เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ ในงานก่ออิฐ ตลอดจนสามารถเก็บ และบำรุงรักษาได้อย่างถูกต้องวิธี
- 2) ก่ออิฐแบบต่างๆ ได้

3) อ่านแบบและประมาณราคางานก่อนได้

ระยะเวลาฝึก ผู้รับการฝึกจะได้รับการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เป็นเวลา 3 เดือน (480 ชั่วโมงฝึก) หลังจากนั้นจะได้รับการฝึกใน สถานประกอบการอีก 1 เดือน

คุณสมบัติของผู้รับการฝึก มีดังนี้

1) สำเร็จการศึกษาสายสามัญตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.6) หรือ เทียบเท่าขึ้นไป

2) มีอายุระหว่าง 15 -25 ปี

3) มีสภาพร่างกายพร้อม และสามารถเข้ารับการฝึกได้ตลอดหลักสูตร วุฒิบัตร

ชื่อเต็ม วุฒิบัตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาช่างก่ออิฐ

ชื่อย่อ วพร.ช่างก่ออิฐ

1) ผู้รับการฝึกจบหลักสูตร โดยมีระยะเวลาฝึกตามหลักสูตรในสถาบัน พัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผ่านการทดสอบจาก สถาบันฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แต่ไม่สามารถเข้าฝึกงานในสถานประกอบการด้วย เหตุผลใดก็ตาม จะได้ใบรับรองผลการฝึก

2) ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์ พัฒนาฝีมือแรงงานและผ่านการประเมินจากสถานประกอบการที่เข้าฝึกในกิจการ จะได้รับวุฒิ บัตร วพร.ช่างก่ออิฐ และหนังสือรับรองการฝึกงานจากสถานประกอบการที่เข้ารับการฝึก

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรการฝึกภายในสถาบันพัฒนาฝีมือ แรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แบ่งออกเป็น 3 หมวด ใช้เวลาในการฝึก 3 เดือน(480 ชั่วโมง ฝึก) จำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน	104	ชั่วโมงฝึก
2) หมวดความรู้ความสามารถหลัก	376	ชั่วโมงฝึก
3) หมวดความรู้ความสามารถพิเศษ	-	ชั่วโมงฝึก

ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน
แล้วจะได้รับการฝึกงานในสถานประกอบการอีกเป็นเวลา 1 เดือน

หัวข้อวิชา สำหรับหลักสูตรช่างก่ออิฐ มีดังนี้

- 1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้ คือ
ความปลอดภัยในการทำงาน คณิตศาสตร์ช่าง กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรม ทฤษฎีงาน
ปูน การอ่านแบบ วัสดุงานปูน และการใช้และบำรุงรักษาเครื่องมืองานปูน
- 2) หมวดความรู้ความสามารถหลัก มีเนื้อหา ดังนี้คือ เทคนิคงาน
คอนกรีตเทคนิคการก่ออิฐ การเรียงอิฐ การก่ออิฐมอญครึ่งแผ่น การก่ออิฐมอญ ¾ แผ่น การก่อ
อิฐมอญเต็มแผ่น การก่ออิฐใต้ท้องคาน การก่อคอนกรีตบล็อกแนวตรง การก่อคอนกรีตบล็อกแนว
สลับ การก่ออิฐมอญซากร่องเหลี่ยมโชว์แนว การก่อคอนกรีตบล็อกซากร่องตัวยู(U) โชว์แนว
การตรวจและแก้ไขข้อบกพร่อง การประมาณราคางานก่ออิฐ และการวัดและประเมินผล

2.2.3 หลักสูตรช่างทาสีอาคาร

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้รับการฝึกมีความรู้ ทักษะ และ
ความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพช่างสีอาคาร และ
สามารถปฏิบัติงานได้ ดังนี้

- 1) เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ ในงานสีอาคาร ตลอดจนสามารถ
เก็บและบำรุงรักษาได้อย่างถูกต้องวิธี
- 2) เตรียมพื้นผิวอาคารเพื่อการทาสีและพ่นสีได้
- 3) ทาสีอาคารและส่วนประกอบของอาคารได้
- 4) อ่านแบบและประมาณราคางานสีอาคารได้

ระยะเวลาฝึก ผู้รับการฝึกจะได้รับการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
เป็นเวลา 2 เดือน (320 ชั่วโมงฝึก)

คุณสมบัติของผู้รับการฝึก มีดังนี้

1) สำเร็จการศึกษาสายสามัญตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.6) หรือเทียบเท่าขึ้นไป

2) มีสภาพร่างกายพร้อม และสามารถเข้ารับการฝึกได้ตลอดหลักสูตร

3) เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าฝึกอบรม

วุฒิบัตร

ชื่อเต็ม วุฒิบัตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาช่างสีอาคาร(กลุ่มเป้าหมายพิเศษ)

ชื่อย่อ วพร.ช่างสีอาคาร

ผู้รับการฝึกจบหลักสูตร โดยมีระยะเวลาฝึกตามหลักสูตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จะได้รับวุฒิบัตร วพร.ช่างสีอาคาร

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรการฝึก แบ่งออกเป็น 3 หมวด ใช้เวลาในการฝึก 2 เดือน(320 ชั่วโมงฝึก) จำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1)หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน	104	ชั่วโมงฝึก
2)หมวดความรู้ความสามารถหลัก	216	ชั่วโมงฝึก
3)หมวดความรู้ความสามารถพิเศษ	-	ชั่วโมงฝึก

หัวข้อวิชา สำหรับหลักสูตรช่างก่ออิฐ มีดังนี้

1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้ คือ ความปลอดภัยในการทำงาน คณิตศาสตร์ช่าง กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรม ทฤษฎีงานสี การอ่านแบบ วัสดุงานสี และการใช้และบำรุงรักษาเครื่องมืองานสี

2)หมวดความรู้ความสามารถหลัก มีเนื้อหา ดังนี้คือ การโปะและการย้อมสีไม้ การทาแซลเลค – แลคเกอร์ การตั้งและรื้อนั่งร้าน การทาสีผนังปูน การทาสีผนังไม้ การทาสีโลหะ การตกแต่งผิวสีทับหน้า คิ้ว เส้น ร่อง บัว การประมาณราคา งานสีอาคาร และการวัดและประเมินผล

2.2.4 หลักสูตรช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้รับการฝึกมีความรู้ ทักษะ และมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และสามารถปฏิบัติงานได้ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติงานฝีมือด้านช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
- 2) ปฏิบัติงานตรวจเช็ค อุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
- 3) ตรวจซ่อมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์และบำรุงรักษาเครื่องใช้ไฟฟ้า
- 4) เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ตลอดจนรู้จักการเก็บและบำรุง

รักษาอย่างถูกต้องปลอดภัย

ระยะเวลาฝึก ผู้รับการฝึกจะได้รับการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครเป็นเวลา 4 เดือน (640 ชั่วโมงฝึก) หลังจากนั้นจะได้รับการฝึกในสถานประกอบการอีกเป็นเวลา 1 เดือน

คุณสมบัติของผู้รับการฝึก มีดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาสายสามัญตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3(ม.3) หรือเทียบเท่าขึ้นไป

- 2) มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

- 3) มีสภาพร่างกายพร้อม และสามารถเข้ารับการฝึกได้ตลอดหลักสูตร

วุฒิบัตร

ชื่อเต็ม วุฒิบัตรพัฒนาฝีมือแรงงาน สาขาช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

ชื่อย่อ วพร.ช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

- 1) ผู้รับการฝึกจบหลักสูตร โดยมีระยะเวลาฝึกตามหลักสูตรในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผ่านการทดสอบจากสถาบันฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แต่ไม่สามารถเข้าฝึกงานในสถานประกอบการด้วยเหตุผลใดก็ตาม จะได้ใบรับรองผลการฝึก

2) ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานและผ่านการประเมินจากสถานประกอบการที่เข้าฝึกในกิจการ จะได้รับวุฒิบัตร วพร.ช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และหนังสือรับรองการฝึกงานจากสถานประกอบการที่เข้ารับการฝึก

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรการฝึก แบ่งออกเป็น 3 หมวด ใช้เวลาในการฝึก 4 เดือน(640 ชั่วโมงฝึก) จำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน	104	ชั่วโมงฝึก
2) หมวดความสามารถหลัก	488	ชั่วโมงฝึก
3) หมวดความรู้ความสามารถพิเศษ	-	ชั่วโมงฝึก

ผู้รับการฝึกที่ผ่านการทดสอบจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน / ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานแล้วจะได้รับการฝึกงานในสถานประกอบการอีกเป็นเวลา 1 เดือน

หัวข้อวิชา สำหรับหลักสูตรช่างก่ออิฐ มีดังนี้

- 1) หมวดความรู้ความสามารถพื้นฐาน ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้ คือ ความปลอดภัยในการทำงาน คณิตศาสตร์ช่าง กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรม ไฟฟ้า เทคโนโลยี และงานฝึกฝีมือ
- 2) หมวดความรู้ความสามารถหลัก มีเนื้อหา ดังนี้ เครื่องมือทดสอบทางด้านซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทให้พลังงานความร้อน เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทให้พลังงานกล และการวัดและประเมินผล

ผลการดำเนินการศึกษาด้านอาชีพ

ผลการดำเนินงาน การศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดสมุทรสาคร ที่ผ่านมา (พ.ศ.2538 – 2541) มีจำนวนหลักสูตรวิชาชีพ จำนวนผู้ต้องขังที่สมัครเข้าเรียน และผู้ต้องขังที่จบการศึกษา รายละเอียด ปรากฏในตาราง 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 สาขาวิชาชีพที่เปิดสอนจำนวนผู้ต้องขังที่เรียน และผู้จบการศึกษาในเรือนจำ
จังหวัดสมุทรสาคร ระหว่างปี พ.ศ.2538 – 2541

สาขาวิชาชีพที่เปิดสอน	2538		2539		2540		2541		รวม	
	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ
	เรียน		เรียน		เรียน		เรียน		เรียน	
1. ช่างจักสานหวาย	19	19	-	-	-	-	-	-	19	19
2. ช่างเชื่อมโลหะ	17	17	-	-	-	-	-	-	17	17
3. ช่างเขียนลาย	25	25	25	22	-	-	30	30	80	77
เบญจรงค์										
4. ช่างประดิษฐ์										
ดอกไม้ และพวง	25	25	-	-	-	-	-	-	25	25
มาลัยสับ										
5. ช่างตัดผมชาย	25	25	-	-	29	23	30	30	84	78
6. ช่างสีเครื่องเรือน	31	21	-	-	-	-	-	-	31	31
7. ช่างเดินสายไฟฟ้า										
ในอาคาร	24	20	25	22	30	11	60	58	139	111
8. ช่างซ่อมอุปกรณ์										
และเครื่องใช้ไฟฟ้า	-	-	30	28	-	-	50	41	80	69
9. ช่างซ่อมรถ										
จักรยานยนต์	-	-	22	20	30	26	-	-	52	46
10. ช่างทาสีภายใน										
อาคาร	-	-	25	23	-	-	50	45	75	68
11. ช่างเดินสายไฟ										
ฟ้าอุตสาหกรรม	-	-	25	23	-	-	-	-	25	23

สาขาวิชาที่เปิดสอน	2538		2539		2540		2541		รวม	
	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ	เข้า	จบ
	เรียน		เรียน		เรียน		เรียน		เรียน	
12. ช่างเสริมสวย	-	-	25	25	-	-	60	60	85	85
(หญิง)										
13. ช่างไม้ครุภัณฑ์	-	-	-	-	16	14	30	30	46	44
14. ช่างพรหมเช็ดเท้า										
โยมะพร้าว	-	-	-	-	15	13	-	-	15	13
15. ช่างไม้เครื่อง	-	-	-	-	30	22	-	-	30	22
เรียน										
รวม	166	152	177	163	150	109	310	294	803	718

จากตาราง 3 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินการจัดการศึกษาสายอาชีวะระหว่าง ปีพ.ศ. 2538 – 2541 รวม 15 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างจักสานหวาย ช่างเชื่อมโลหะ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ ช่างประดิษฐ์ดอกไม้และพวงมาลัยสบู่ ช่างตัดผมชาย ช่างสีเครื่องเรือน ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างทาสีภายในอาคาร ช่างเดินสายไฟฟ้าอุตสาหกรรม ช่างเสริมสวย (หญิง) ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างพรหมเช็ดเท้าโยมะพร้าวและช่างไม้เครื่องเรือน ซึ่งมีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน รวมทั้งสิ้น 803 คน และจบการศึกษา จำนวน 718 คน มีผู้จบคิดเป็นร้อยละ 89.41 ของผู้สมัครเข้าเรียน ทั้งหมด

บทที่ 4

ความคิดเห็นของผู้ต้องขังและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี และฝึกอบรมด้านอาชีพ จำนวน 155 คน และ สัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ สำหรับผู้ต้องขังในจังหวัดสมุทรสาครจำนวน 10 คน

การนำเสนอข้อมูล ได้แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง แบ่งเป็น 2 ตอนย่อย คือ
 - 1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังที่ได้รับการสัมภาษณ์
 - 1.2 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการศึกษาฝึกอบรมด้านอาชีพ
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง

1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังที่ได้รับการสัมภาษณ์

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง จำนวน 155 คน ที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี และฝึกอบรมด้านอาชีพหลักสูตรต่างๆ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ แสดงในตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ที่ได้รับการสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกสัมภาษณ์	155	100.00
1. อายุ		
1) ต่ำกว่า 20 ปี	20	12.90
2) 20 – 30 ปี	72	46.45
3) 31 – 40 ปี	36	23.23
4) 40 ปีขึ้นไป	27	17.42
2. สถานภาพสมรส		
1) โสด	57	36.77
2) สมรส	98	63.23
3. อาชีพก่อนต้องโทษ		
1) ไม่มีอาชีพ	32	20.65
2) รับจ้าง	86	55.48
3) เกษตรกร	24	15.48
4) ค้าขาย	12	7.74
5) รับราชการ	1	0.65
4. ระยะเวลาที่ต้องโทษ		
1) ต่ำกว่า 1 ปี	18	11.61
2) 1 – 5 ปี	111	71.61
3) มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	26	16.77

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
5. ประเภทของความผิด		
1) พ.ร.บ.ยาเสพติด	92	59.34
2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	56	36.13
3) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	4	2.58
4) อื่นๆ เช่น พ.ร.บ.ป่าไม้, ประมง, อาวุธปืน	3	1.94
จรรยา		
6. พื้นความรู้เดิม		
1) ไม่ได้เรียนหนังสือ	30	19.35
2) ประถมศึกษา	79	50.97
3) มัธยมศึกษา	34	21.94
4) อุดมศึกษา	12	7.74

จากตาราง 4 ผู้ต้องขังที่ได้รับการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 155 คน เป็นผู้ที่เข้ารับการศึกษาระดับ
ฝึกอบรมด้านอาชีพหลักสูตรต่างๆ ที่ทางเรือนจำจัดให้ เมื่อจำแนกตามอายุ จำแนกเป็นอายุ
ต่ำกว่า 20 ปี 20 คน หรือร้อยละ 12.90 อายุระหว่าง 20 – 30 ปี มี 72 คน หรือร้อยละ 46.45
อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มี 36 คน หรือร้อยละ 23.23 และอายุ 40 ปีขึ้นไป มี 27 คน หรือร้อยละ
71.42

เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรส จำนวน 98 คน หรือร้อยละ 63.23 สมรสแล้ว ที่เหลืออีก
57 คน หรือร้อยละ 36.77 ยังเป็นโสด

ในด้านอาชีพก่อนต้องโทษ พบว่า 32 คน หรือร้อยละ 20.65 ไม่อาชีพ จำนวน 86 คน
หรือร้อยละ 55.48 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 12 คน หรือร้อยละ 7.74 มีอาชีพค้าขาย และ
มี 1 ราย หรือร้อยละ 0.65 มีอาชีพรับราชการ

ระยะเวลาที่ต้องโทษ จำนวน 18 คน หรือร้อยละ 11.61 ต้องโทษต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 111 คน หรือร้อยละ 71.61 ต้องโทษระหว่าง 1 – 5 ปี และจำนวน 26 คน หรือร้อยละ 16.77 ต้องโทษ 5 ปีขึ้นไป

สำหรับประเภทของความผิด แยกได้ดังนี้ คือ จำนวน 92 คน หรือร้อยละ 59.38 กระทำความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ยาเสพติด จำนวน 56 คน หรือร้อยละ 36.13 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 2.58 มีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ที่เหลือจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 1.94 มีพื้นความรู้ระดับมัธยมศึกษา และที่เหลือจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 7.74 มีพื้นความรู้อุดมศึกษา

1.2 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ

ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่ได้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรม ด้านอาชีพ แสดงในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน		
1) ต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษไปแล้ว	137	25.23
2) ต้องการความรู้ในวิชาชีพที่สมัครเข้าเรียน	115	21.18
3) ต้องการนำไปประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาด	106	19.52
4) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	98	18.05
5) ก่อนต้องโทษไม่มีโอกาสได้เรียน	64	11.78
6) วิชาที่เปิดสอนเป็นวิชาที่น่าสนใจ	23	4.24
(หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รวม	54.3	100.00

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
2.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี		
1) ดีมาก	21	13.55
2) ดี	118	76.13
3) ปานกลาง	14	9.03
4) ควรแก้ไขปรับปรุง	2	1.29
รวม	155	100.00
3.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ		
1) ดีมาก	12	7.74
2) ดี	57	36.77
3) ปานกลาง	64	41.29
4) ควรแก้ไขปรับปรุง	22	14.19
รวม	155	100.00
4.ในกรณีที่ต้องแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน		
เรื่องใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงเป็นลำดับแรก		
1)วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ	124	40.26
2)วัสดุอุปกรณ์การสอน	91	29.55
3)อาคาร / สถานที่	83	26.95
4)หลักสูตร และเนื้อหาวิชา	7	2.27
5)ครู / วิทยากร	3	0.97
(หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รวม	308	100.00

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
5.ประโยชน์ที่ได้รับจากการสมัครเข้าเรียนด้านวิชาชีพ		
1) มาก	117	75.48
2) ปานกลาง	38	24.52
3) น้อย	-	-
4) ไม่มีประโยชน์	-	-
รวม	155	100.00
6.หลักสูตรวิชาชีพที่ต้องการให้เรียนจบเปิดทำการสอน		
1) ช่างเครื่องยนต์	72	29.39
2) ช่างไฟฟ้า	58	23.67
3) ช่างทำความเย็น	43	17.55
4) ช่างเสริมสวยและตัดผม	36	14.69
5) ช่างเย็บเสื้อผ้า	12	4.90
6) อื่นๆ	24	9.80
(หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รวม	245	100.00

จากตาราง 5 เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน เรียงตามลำดับความถี่ในการตอบ ได้ดังนี้ คือต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษไปแล้ว ต้องการความรู้ในวิชาชีพที่สมัครเรียน ต้องการนำไปประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาด ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก่อนต้องโทษ ไม่มีโอกาสได้เรียน และวิชาชีพที่เปิดสอนเป็นวิชาชีพที่น่าสนใจ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ต้องขังส่วนใหญ่ จำนวน 118 คน หรือร้อยละ 16.13 เห็นว่าเรียนจำจัดได้อยู่ในระดับดี จำนวน 21 คน หรือร้อยละ 13.55 เห็นว่าอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 14 คน หรือร้อยละ 9.03 เห็นว่าอยู่ในปานกลาง และจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 1.29 เห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ผู้ต้องขังจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 7.74 เห็นว่าอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 57 คน หรือร้อยละ 36.77 เห็นว่าอยู่ในระดับดี จำนวน 64 คน หรือร้อยละ 41.29 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และจำนวน 22 คน หรือร้อยละ 14.19 เห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง

4. ในกรณีที่ควรแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องที่ควรแก้ไขปรับปรุง
เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน อาคารสถานที่ หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนและวิทยากร

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการสมัครเข้าเรียนวิชาอาชีพ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จำนวน 117 คน หรือร้อยละ 75.48 เห็นว่าได้รับประโยชน์มาก ที่เหลือจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 24.52 ตอบได้ประโยชน์ปานกลาง

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาอาชีพที่ต้องการให้เรือนจำเปิดทำการสอน
เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างทำความเย็น ช่างเสริมสวย (หญิง) ช่างตัดผม(ชาย) และช่างเย็บเสื้อผ้า

ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง จำนวน 10 คน ที่ทำการสัมภาษณ์ แสดงรายละเอียดในตาราง 6 ต่อไปนี้

ตาราง 6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้
ต้องขัง

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1.ความเห็นเกี่ยวกับด้านทฤษฎี		
1) ดีมาก	-	-
2) ดี	1	10.00
3) ปานกลาง	4	40.00
4) ควรแก้ไขปรับปรุง	5	50.00
รวม	10	100.00
2.ความเห็นเกี่ยวกับการฝึกภาคปฏิบัติ		
1) ดีมาก	-	-
2) ดี	-	-
3) ปานกลาง	2	20.00
4) ควรแก้ไขปรับปรุง	8	80.00
รวม	10	100.00
3. ปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุง		
1) วัสดุอุปกรณ์ฝึกภาคปฏิบัติ	10	19.23
2) ผู้บริหาร	10	19.23
3) งบประมาณสนับสนุน	10	19.23
4) อาคารสถานที่/โรงฝึกงาน	8	15.38
5) อุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี	6	11.54
6) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา	4	7.69
7) ตัวผู้เรียน	3	5.78
8) ตัวครู วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน	1	1.92
(หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รวม	52	100.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
4.แนวโน้มหลักสูตรด้านวิชาชีพที่ควรเปิดสอนสำหรับผู้ต้องขัง		
1) สอดคล้องกับตลาดแรงงาน	10	31.25
2) ร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นเพื่อเปิดสอนในวิชา อาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น	10	31.25
3) ประกอบอาชีพอิสระได้	5	15.63
4) ร่วมมือกับโรงงานภายนอก	4	12.50
5) ร่วมมือกับองค์กรเอกชนให้ช่วยเหลือภายหลัง จากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ	3	9.38
(หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รวม	32	100.00

จากตาราง 6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง สรุปได้ดังนี้

1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านทฤษฎี เจ้าหน้าที่ 5 คน เห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง 4 คน เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และ 1 คน เห็นว่าอยู่ในระดับดี

2.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกภาคปฏิบัติ จำนวน 8 คน เห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง และ 20 คน เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

3.ปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุงเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ วัสดุอุปกรณ์ฝึกภาคปฏิบัติ ตัวผู้บริหาร งบประมาณสนับสนุน อาคารสถานที่/โรงฝึกงาน อุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียน และตัวครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

4.แนวโน้มหลักสูตรด้านวิชาชีพที่ควรเปิดสอนให้แก่ผู้ต้องขัง เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ ควรเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ควรร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นเพื่อ

เปิดสอนในวิชาอาชีพที่หลากหลายให้มากยิ่งขึ้น นำไปประกอบเป็นอาชีพอิสระได้ ร่วมมือกับ
โรงงานภายนอก และร่วมมือกับองค์กรเอกชนให้ช่วยเหลือภายหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญลักษณะหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ใน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังที่ สืบเนื่องมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าได้มีการดำเนินการอย่างไร
2. เพื่อนำเสนอข้อมูลต่างๆของการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น หลักสูตร วิธีการฝึกอบรม บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผลของการฝึกอบรม เป็นต้น
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อด้อย แนวโน้ม และข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานการศึกษาและ ฝึกอบรมด้านวิชาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังได้ตรงตามภารกิจ และบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด ตามที่ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้
2. เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ ผู้ต้องขังให้มีอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวหลังจากพ้นโทษโดยสุจริต ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ ผู้ต้องขังหวนกลับไปประพฤติและกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

3. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในการให้ความร่วมมือ ประสานงาน เพื่อการจัดฝึกทักษะวิชาชีพและการดำเนินงานการศึกษานอกระบบ โรงเรียนร่วมกัน ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รูปแบบของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารโครงการ หลักสูตร รายงาน สถิติ ข้อมูล เอกสารราชการ และสิ่งพิมพ์อื่นที่เกี่ยวข้องของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร โดยเน้นที่กิจกรรมการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง
2. ข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าฝ่ายฝึกอาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งทำงานในตำแหน่งดังกล่าวนี้เป็นระยะเวลานานถึง 13 ปี จึงย่อมที่จะสามารถนำเอาประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญที่มีอยู่มานำเสนอในแง่มุมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยากร ผู้เกี่ยวข้อง และจากผู้ต้องขัง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1.ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ทั้งหมดรวม 11 ไร่ มีเจ้าพนักงานรวมทั้งสิ้น 63 คน เป็นชาย 57 คน หญิง 6 คน มีผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 1,645 คน เป็นผู้ต้องขังชาย 1,312 คน และผู้ต้องขังหญิง 333 คน (สถิติเมื่อ 31 ธันวาคม 2541)

2.ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ครอบคลุมเฉพาะการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ใน 7 สาขาวิชา ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพช่างเสริมสวย (หญิง) ช่างเดินสาย ไฟฟ้าในอาคาร ช่างทาสีอาคาร ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างตัดผมชาย และ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ โดยแต่ละสาขาวิชาชีพจะได้พิจารณาถึงรูปแบบการจัดการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ครูผู้สอน สถิติผู้เรียนและผู้จบการศึกษา การวัดและประเมินผล ปัญหาอุปสรรค แนวโน้ม และข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 10 คน และ (2) ผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพในสาขาวิชาต่างๆ รวมทั้งสิ้น 310 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ จำนวน 10 คน แบ่งเป็น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารในโรงเรียนฝึกอบรมวิชาชีพ 5 คน และครูผู้สอน วิทยากร และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องอีก 5 คน
2. ผู้ต้องขังที่สมัครเข้าศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ จำนวน 155 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มี 2 ชุด คือ (1) แบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และ (2) แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยากร และผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 1 – 30 พฤศจิกายน 2541 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 30 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ราชการ สถิติและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่นจำนวนผู้ต้องขังสมัครเรียน จำนวนผู้ต้องขังที่จบและเอกสารหลักสูตร เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ครูผู้สอน วิทยากร และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างฝ่ายฝึกวิชาชีพ และฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพโดยตรง ดังนี้

1.1 การใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังโดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว แต่เป็นการจัดการเรียนการสอน ซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์ในการเรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรหรือวุฒิปัตร์ในวิชาชีพนั้นๆ เช่น ช่างไม้ครุภัณฑ์ และช่างเขียนลายเบญจรงค์ เป็นต้น การจัดการศึกษาศึกษาวิชาชีพในลักษณะดังกล่าวนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายฝึกวิชาชีพโดยตรง

1.2 การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังที่มีหลักสูตร เนื้อหา และรูปแบบที่แน่นอนตายตัว เมื่อศึกษาจบหลักสูตรแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาต่างๆ ตามความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายนอก ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาศายอาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าวนี้อยู่ในความควบคุมดูแลและรับผิดชอบของฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

2. ผลการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ

2.1 ปี พ.ศ.2537 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสายวิชาชีพ เนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

2.2 ปี พ.ศ.2538 เปิดสอนและฝึกอบรมวิชาอาชีพใน 7 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างจักสานหวาย ช่างเชื่อมโลหะ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ ช่างประดิษฐ์ดอกไม้และพวงมาลัยส่นุ่ ช่างตัดผมชาย ช่างสีเครื่องเรือน และช่างเดินสายไฟฟ้าภายในอาคาร มีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน รวมทั้งสิ้น 166 คน และจบการศึกษา รวมทั้งสิ้น 152 คน

2.3 ปี พ.ศ.2539 เปิดสอนและฝึกอบรมวิชาอาชีพใน 7 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างซ่อมอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างเขียนลายเบญจรงค์ ช่างทาสีภายในอาคาร ช่างเดินสายไฟฟ้าอุตสาหกรรม และช่างเสริมสวย(หญิง) มีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน รวมทั้งสิ้น 177 คน และจบการศึกษารวมทั้งสิ้น 161 คน

2.4 ปี พ.ศ.2540เปิดสอนและฝึกอบรมวิชาอาชีพใน 6 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างตัดผมท่านชาย ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างพรหมเชิดทำโยมะพร้าว ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างซ่อมจักรยานยนต์

และช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร มีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน รวมทั้งสิ้น 120 คน และจบการศึกษา
รวมทั้งสิ้น 109 คน

2.5 ปี พ.ศ.2541 เปิดสอนและฝึกอบรมวิชาอาชีพใน 7 สาขาวิชา ได้แก่
ช่างทาสีไม้อาคาร ช่างเสริมสวย(หญิง) ช่างเดินสายไฟฟ้าอาคาร ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างไม้
ครุภัณฑ์ ช่างตัดผมชาย และช่างเขียนลายเบญจรงค์ มีผู้ต้องขังสมัครเข้าเรียน รวมทั้งสิ้น 310 คน
และจบการศึกษารวมทั้งสิ้น 294 คน

3. ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ

3.1 สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน เนื่องจากต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังจาก
พ้นโทษไปแล้ว ร้อยละ 25.23 ต้องการความรู้ในวิชาชีพที่สมัคร ร้อยละ 21.18 ต้องการนำไป
ประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาด ร้อยละ 19.52 ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ ร้อยละ 18.05 ก่อนต้องโทษไม่มีโอกาสได้เรียน ร้อยละ 11.78 และวิชาชีพที่เปิดสอน
เป็นวิชาที่น่าสนใจ ร้อยละ 4.24

3.2 ความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เห็นว่า
สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 76.13 ระดับดีมาก ร้อยละ 13.55
ปานกลาง ร้อยละ 9.03 และควรแก้ไขปรับปรุง ร้อยละ 1.29

3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคการฝึกปฏิบัติ ผู้ต้องขัง
ส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.29
ระดับดี ร้อยละ 36.77 ควรแก้ไขปรับปรุง ร้อยละ 14.19 และระดับดีมาก ร้อยละ 7.74

3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 40.26 วัสดุอุปกรณ์ประกอบ
การสอน ร้อยละ 29.55 อาคารและสถานที่ ร้อยละ 26.95 หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ร้อยละ 2.27
ครู วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ ร้อยละ 0.97

3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการสมัครเข้าเรียนด้านวิชาชีพ
ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 75.48 ระดับปานกลาง 24.52

และไม่มีผู้ต้องขังตอบว่าประโยชน์อยู่ในระดับน้อย และไม่มีประโยชน์จากการรับการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพที่เรือนจำจัดให้

3.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรด้านวิชาชีพที่ต้องการให้เรือนจำเปิดทำการสอนในโอกาสต่อไป ได้แก่ หลักสูตรช่างเครื่องยนต์ ร้อยละ 29.39 ช่างไฟฟ้า ร้อยละ 23.67 ช่างทำความเย็น ร้อยละ 17.55 ช่างเสริมสวยและช่างตัดผม ร้อยละ 14.69 หลักสูตรอื่นๆ (เช่น ช่างเขียนลายเบญจรงค์) ร้อยละ 9.80 ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ร้อยละ 4.90

4. ความคิดเห็นของครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพด้านทฤษฎี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง ร้อยละ 50.00 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 40.00 อยู่ในระดับดี ร้อยละ 10.00 และไม่มีผู้ตอบว่าอยู่ในระดับดีมาก

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพด้านการฝึกปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุง ร้อยละ 80 และอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.00 ส่วนในระดับดีและดีมาก ไม่มีผู้เห็นด้วย

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ ร้อยละ 19.23 ตัวผู้บริหาร ร้อยละ 19.23 และงบประมาณสนับสนุน ร้อยละ 19.23 เช่นกัน รองลงมา คืออาคารสถานที่และโรงฝึกงาน ร้อยละ 15.38 อุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี ร้อยละ 11.54 หลักสูตรเนื้อหาวิชา ร้อยละ 7.69 ตัวผู้เรียน ร้อยละ 5.78 และ ตัวครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ร้อยละ 1.92

4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรด้านวิชาชีพที่ควรเปิดสอนให้แก่ผู้ต้องขังในโอกาสต่อไป หลักสูตรควรคล้องกับตลาดแรงงาน ร้อยละ 31.25 ควรร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นเพื่อเปิดสอนในวิชาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ร้อยละ 31.25 ควรนำไปประกอบเป็นอาชีพอิสระได้ ร้อยละ 15.63 ควรมีโครงการความร่วมมือกับโรงงานภายนอก ร้อยละ 12.50 และควรมีความร่วมมือกับองค์กรเอกชน(MGO) ที่ให้ช่วยเหลือในภายหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว ร้อยละ 9.38

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านอาชีพ สำหรับผู้ต้องขัง ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

- 1)การจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
- 2)ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษและฝึกอบบรมด้านวิชาชีพ และ
- 3)ความคิดเห็นของครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านวิชาอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

1. การจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

การจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในความควบคุมดูแล และรับผิดชอบร่วมกันระหว่างฝ่ายฝึกวิชาชีพ และฝ่ายการศึกษาพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้ โดยในการจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านวิชาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ลักษณะการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง การจัดการศึกษาและฝึกอบบรมในลักษณะการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายฝึกวิชาชีพโดยตรง ซึ่งฝ่ายฝึกวิชาชีพจะมีหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาด และความถนัดของผู้ต้องขัง รวมถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้ต้องขังในด้านการฝึกวิชาชีพต่างๆ ทั้งในส่วนของงานหัตถ์อุตสาหกรรม การหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุน และผลประโยชน์จากการฝึกอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในการจัดการศึกษาและฝึกอบบรมด้านวิชาชีพนี้ จะไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่แน่นอนตายตัว แต่จะเป็นการจัดการฝึกวิชาชีพในลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียน (Non – formal Education) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ (Adult Education) ไปในตัวของการฝึกวิชาชีพโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจาก

ผู้ต้องขังจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการลงมือฝึกปฏิบัติจริงในโรงงาน ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลและฝึกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประจำโรงงานนั้นๆ โดยตรง บางครั้งดูเหมือนกับลักษณะของการเรียนถูกเรียนผิด(Leaming by doing) เช่น ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างจักสาน และช่างเขียนลายเบญจรงค์ เป็นต้น ซึ่งการฝึกวิชาชีพและการจัดการศึกษาในลักษณะนี้ไม่มีวัตถุประสงค์ในการเรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรในการฝึกวิชาชีพนั้น

อย่างไรก็ตามการฝึกวิชาชีพในลักษณะดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งจะประสบกับปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกวิชาชีพในระยะเวลาหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า "เรียนแบบครึ่งๆ กลางๆ" มักจะถูกย้ายให้ไปอยู่เรือนจำอื่น ซึ่งอาจเนื่องจากความแออัดของเรือนจำ หรือ เป็นผู้ต้องขังที่มีโทษสูงเกินกว่า 5 ปี จึงทำให้การฝึกวิชาชีพลักษณะนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนโยบายของกรมราชทัณฑ์เท่าที่ควร ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับความเห็นของ ไกวัล สากิยลักษณ์(2535:2) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำที่สำคัญ ได้แก่ ระยะเวลาเรียน ทั้งนี้ เพราะผู้ต้องขังบางคนมีระยะเวลาในการเรียนและฝึกอบรมน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาล ทำให้ไม่สามารถเรียนจบตามกำหนดเวลาได้ ซึ่งในปี พ.ศ.2541 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพใน 3 สาขาวิชา คือ ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างตัดผมชาย และช่างเขียนลายเบญจรงค์

1.2 ลักษณะการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังที่มีหลักสูตร เนื้อหา และรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพในลักษณะดังกล่าวนี้ จะอยู่ในความควบคุม ดูแล และรับผิดชอบโดยตรงของหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ หัวหน้างานการศึกษา และโรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำ ทั้งนี้โดยโรงเรียนผู้ใหญ่นี้จะต้องประสานงานของความร่วมมือ และความสนับสนุนทั้งในส่วนของหลักสูตรที่จะทำการเปิดสอนครูผู้สอนหรือวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนมีทักษะและประสบการณ์ในวิชาอาชีพที่จะเปิดสอนเป็นอย่างดี และรวมทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียน การสอนและการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น ดังนั้น การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในลักษณะดังกล่าวนี้ จึงถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะที่มีหลักสูตร เนื้อหาวิชา รูปแบบการเรียนการสอนการฝึกปฏิบัติ และระยะเวลาในการเรียนที่แน่นอนตายตัว

ซึ่งในปัจจุบันเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในหลักสูตรต่างๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงสวัสดิการและสังคม ทั้งนี้ในส่วนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ประสานความร่วมมือโดยตรงกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนกรมพัฒนาฝีมือแรงงานนั้น เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ประสานความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก(จังหวัดราชบุรี) ซึ่งในปี พ.ศ.2541 เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังใน 4 หลักสูตร คือ ช่างทาสีอาคาร ช่างเสริมสวย(หญิง) ช่างเดินสายไฟ ในอาคาร และ ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า

2. ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ

2.1 สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครให้เหตุผลในการสมัครเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ เนื่องจากต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษแล้วมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.23 รองลงมาได้แก่ ต้องการความรู้ในวิชาอาชีพที่สมัครเรียน ต้องการนำไปประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาด และต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 21.18 ,19.52 และ 18.05 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่นอกจากจะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาหรือพื้นฐานการศึกษาเดิมค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อนมากถึง ร้อยละ 92.26 และก่อนต้องโทษมีทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และไม่มีอาชีพมากถึง ร้อยละ 91.61 ประกอบกับผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ต้องโทษจำคุกเป็นระยะเวลานาน คือระหว่าง 1 – 5 ปี มากถึง ร้อยละ 71.61 จึงเห็นว่าหากตนเองจะใช้ระยะเวลาว่างที่ต้องโทษจำคุกอยู่นี้ ศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสมัครเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพก็จะเป็นประโยชน์สำหรับตนเอง เพราะสามารถนำไปประกอบอาชีพสุจริตภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วได้ นอกจากนี้สำหรับผู้ต้องขังที่มีอาชีพอยู่ก่อนต้องโทษจำคุกแล้ว ก็จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการ

ประกอบอาชีพเสริมได้อีกส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับภารกิจหลักและวัตถุประสงค์ของ กรมราชทัณฑ์(2538:126) ในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังด้วยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขัง ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพขึ้น เพื่อจะได้นำความรู้ความชำนาญไปประกอบอาชีพอิสระ เลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครที่เข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคทฤษฎี โดยส่วนใหญ่เห็นว่า สามารถจัดได้ในระดับดี ร้อยละ 76.13 รองลงมาได้แก่ จัดได้ในระดับดีมาก ระดับปานกลาง และ ควรปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 13.55 ,9.03 และ 1.29 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อน หรือเคยเรียนบ้างแต่ก็อยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ เรียนเพียงในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเท่านั้น จึงอาจส่งผลกระทบต่อภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ซึ่ง จะต้องอาศัยกิจกรรมการเรียนและการฝึกปฏิบัติที่ใกล้ชิดและลึกซึ้งมากกว่า การเรียนการสอนใน สายวิชาสามัญ ประกอบกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมในเรือนจำนั้นจะมีระเบียบวิธีการ ปฏิบัติที่ย่งยากรัดกุม ไม่เป็นกันเอง หรือไม่เป็นตามธรรมชาติของการเรียนการสอนเช่นเดียวกับ สถานศึกษาอื่นภายนอกเรือนจำ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ต้องโทษจะต้องอยู่ในระเบียบวินัย อย่างเคร่งครัด ในขณะที่เดียวกันผู้สอน หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานนั้นเป็นเจ้าพนักงาน ควบคุมผู้ต้องขังโดยตรง ซึ่งสามารถให้คุณให้โทษกับผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขังได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว แล้ว จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาค ทฤษฎีอยู่ในระดับดี และดีมาก ตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครที่เข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคการฝึกปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.29 รองลงมา ได้แก่ ระดับดี ควรแก้ไขปรับปรุง และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ

36.77 ,14.19 และ 7.74 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เรือนจำได้รับงบประมาณในการสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมจากกรมราชทัณฑ์ค่อนข้างจำกัด จึงส่งผลให้เรือนจำขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการฝึกอบรม ทั้งในส่วนของอุปกรณ์การสอน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการให้ผู้ต้องขังได้ฝึกปฏิบัติโดยตรง ประกอบกับในการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพในสาขาวิชาต่างๆ เรือนจำจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังแบบให้เปล่า จึงไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกภาคปฏิบัติเป็นการเฉพาะ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการสอนและการฝึกปฏิบัติของผู้ต้องขังจึงทำได้อยู่ในภาวะที่จำกัด

2.4 ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุง

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครที่เข้ารับการศึกษาด้านอาชีพส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงเป็นลำดับแรกในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ ร้อยละ 40.26 รองลงมา คือ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน อาคารและสถานที่ หลักสูตรและเนื้อหาวิชาและครูผู้สอนวิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 29.55 ,26.98 ,2.27 และ 0.97 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านวิชาอาชีพ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งในการเรียนภาคทฤษฎีนั้น อุปกรณ์ประกอบการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาง่ายยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันการฝึกทักษะและประสบการณ์ในภาคปฏิบัติด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ก็นับมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดีในการดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครนั้น ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่ค่อนข้างจำกัดและเป็นจำนวนน้อยทำให้ไม่เพียงพอต่อการนำไปจัดสรร เพื่อซื้ออุปกรณ์ประกอบการสอนภาคทฤษฎี และวัสดุอุปกรณ์การสอนภาคปฏิบัติได้ ทั้งนี้เพราะวัสดุอุปกรณ์การสอนฝึกภาคปฏิบัติในวิชาอาชีพสาขาต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง ไม่สามารถนำมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้อีก แม้ว่าในปัจจุบันเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาค

ราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคเอกชนแล้วก็ตาม แต่สภาพปัญหาต่างๆ ดังกล่าวก็ยังคงอยู่เช่นเดิม ทั้งนี้ นอกจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัตินอกจากจะมีเป็นจำนวนน้อยและไม่เพียงพอแล้วในบางสาขาวิชาชีพ ทางเรือนจำได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนปีละ สอง ครั้ง จึงทำให้สภาพปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขในระยะเวลาอันจำกัดได้ ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจทำให้สภาพปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขในระยะเวลาอันจำกัดได้ ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจทำให้สภาพปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขในระยะเวลาอันจำกัดได้ ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจทำให้สภาพปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขในระยะเวลาอันจำกัดได้ ด้วยเหตุผลต่างๆ

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครที่เข้ารับการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและฝึกอบรบด้านอาชีพ จึงมีความคิดเห็นในส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุงเป็นลำดับแรก คือ วัสดุอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับข้อสรุปที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานว่า ปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ การขาดความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรบวิชาชีพ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนการขาดแคลนอาคารสถานที่และโรงฝึกงานเอกเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของรุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง(2541) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพบว่าในการฝึกอบรบด้านอาชีพนั้น ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาที่เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติมีไม่เพียงพอ และสถานที่คับแคบไม่เหมาะสมกับการฝึกภาคปฏิบัติ

2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับการสมัครเข้าเรียนในด้าน

วิชาชีพ

ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครที่เข้ารับการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและฝึกอบรบด้านอาชีพนับว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการสมัครเข้าเรียน โดยเห็นว่าตนเองได้รับประโยชน์มาก คิดเป็นร้อยละ 75.48 รองลงมา ได้แก่ ได้รับประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 24.52 ทั้งนี้ ไม่มีผู้ต้องขังคนใดที่เห็นว่าได้รับประโยชน์น้อย และไม่มีประโยชน์เลยที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระยะเวลาต้องโทษที่เป็นเวลานาน ประกอบกับมีวุฒิการศึกษาค่อนข้างต่ำ หรือไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อน จึงเห็นว่าหากตนจะใช้ระยะเวลาว่างที่ต้องโทษจะคงอยู่ในเรือนจำนี้ ศึกษาหาความรู้ใส่ตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับอาชีพด้วยแล้ว จึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งประกอบกับเรือนจำจังหวัด

สมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขังแบบให้เปล่า โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ จึงเห็นว่าตนเองจะได้รับประโยชน์อย่างมากต่อการสมัครเรียนในวิชาอาชีพต่างๆ ที่เรือนจำจัดให้

3. ความคิดเห็นของครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพด้านทฤษฎี

ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพด้านทฤษฎีอยู่ในระดับที่ควรแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาได้แก่ ระดับปานกลาง ร้อยละ 40.00 และคงมีเพียงร้อยละ 10.00 เท่านั้นที่เห็นว่าดำเนินการได้อยู่ในระดับดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ในการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครนั้นมักจะประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นานัปการ อาทิ เช่น ในด้านพื้นที่ ที่มีอยู่อย่างจำกัดเพียง 11 ไร่ ประกอบกับในสภาวะปัจจุบันเรือนจำมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อการใช้พื้นที่ของอาคารต่างๆ โดยตรง ในการจัดการเรียนการสอนจึงทำได้ด้วยความยากลำบาก นอกจากนี้ยังประสบปัญหาที่เกี่ยวกับ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการสอน ดังนั้น ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นว่าสมควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมด้านทฤษฎีให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพด้านการฝึกปฏิบัติ

ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมอาชีพด้านการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับที่ควรแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด คิดเป็น

ร้อยละ 80.00 และอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.00 ทั้งนี้ไม่มีครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานผู้บริหารที่เกี่ยวข้องคนใดที่เห็นว่าสามารถดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับดี และดีมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในภาคปฏิบัติ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นผู้เรียนจะต้องฝึกในด้านทักษะและประสบการณ์ในแต่ละวิชาอาชีพที่สมัครเข้าเรียน ซึ่งในความเป็นจริงของการฝึกภาคปฏิบัติในวิชาอาชีพที่เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครจัดให้นั้น ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่นั้นมักจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่หมดสภาพในการใช้งานหรือชำรุด และมีจำนวนไม่เพียงพอกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพโดยตรง ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ จึงเห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด ทั้งนี้ โดยสอดคล้องผลการศึกษาวิจัยอารียา ไชยานุวงศ์ และคนอื่นๆ (2535) และรุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง (2541) ซึ่งพบว่าปัญหาสำคัญในการจัดกิจกรรมการสอนวิชาอาชีพ ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การสอน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ

3.3 ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับปัญหาที่ควรแก้ไข

ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุงได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติตัวผู้บริหาร และงบประมาณสนับสนุน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 19.23 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ อาคารสถานที่และโรงฝึกงาน ร้อยละ 15.38 และอุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี คิดเป็นร้อยละ 11.54 ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพกระบวนการที่สำคัญ คือนอกจากจะต้องสอนหรือฝึกอบรมให้ผู้เรียน มีความรู้ในเชิงทฤษฎีและเนื้อหาวิชาการแล้ว ยังจำเป็นจะต้องฝึกทักษะของผู้เรียน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการลงมือฝึกปฏิบัติจริง (Learning by doing) อีกด้วย ดังนั้นวัสดุอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ อุปกรณ์ การสอนภาคทฤษฎี อาคารสถานที่และโรงฝึกงาน ตลอดทั้งการได้รับความสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับชั้น นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับความเห็นของ ไกวัล สากิยลักษณ์ (2535:2) เสน่ห์ เพ็ชรสม (2535:1) และกรมราชทัณฑ์ (2537:4-7) ที่เห็นว่า

ปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน คือ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ ขาดความพร้อมของอุปกรณ์การสอนภาค ทฤษฎีอาคารสถานที่เรียนและโรงฝึกงาน ไม่มีความเหมาะสม ไม่มีมาตรฐานและขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ตลอดจนการขาดความร่วมมือและสนับสนุนอย่างจริงจังของผู้บริหารทุกระดับในเรือนจำและทัณฑสถาน

3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรด้านวิชาอาชีพ

ครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรด้านอาชีพที่ควรเปิดสอนสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ หลักสูตรที่เปิดสอนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นภายนอกเพื่อเปิดทำการสอนในวิชาอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น หลักสูตรวิชาอาชีพที่เปิดสอนควรจะเน้นให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพอิสระในภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วได้ และควรร่วมมือกับองค์กรเอกชน(NGO) ในการให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพและการทำงานกับผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีและพ้นโทษไปแล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง

- 1) กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ควรได้สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ต้องขังอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานอย่างพอเพียง สนับสนุนและจัดสรรอุปกรณ์ประกอบการสอน วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ อาคารสถานที่เรียนและโรงฝึกงาน ให้มีความเหมาะสมและมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น
- 2) ผู้บริหารเรือนจำทุกระดับ ทุกฝ่าย ควรจะให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความสนใจและต้องการที่จะมีวิชาอาชีพติดตัวได้เข้าศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพอย่างทั่วถึง

3) การจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ด้อยชั้นนั้น เรือนจำควรจะได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายนอก ทั้งในภาครัฐการและเอกชน เพื่อให้สามารถดำเนินการเปิดทำการสอนในสาขาวิชาอาชีพที่หลากหลายและสอดคล้องกับตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

- 1) ควรศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ด้อยชั้นในเรือนจำและทัณฑสถานอื่นทั่วประเทศ
- 2) ควรศึกษาถึงแนวโน้มในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ด้อยชั้นในอนาคต
- 3) ควรศึกษาเพื่อติดตามผลผู้ด้อยชั้นที่เข้ารับการศึกษและฝึกอบรมด้านอาชีพภายหลังที่พ้นโทษไปแล้ว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การศึกษาออกโรงเรียน,กรม.หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น พุทธศักราช 2525.กรุงเทพฯ:กรมการ
ศึกษาออกโรงเรียน,2535.

ไกรวัล สากิยลักษณ์.เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ."แนวทางในการ
ดำเนินงานการจัดการศึกษาผู้ต้องขัง."กรุงเทพฯ:กรมราชทัณฑ์,2535.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544).กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด,2539.

จำเนียร จันทรงาม.การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาอาชีพระยะสั้นใน
เรือนจำและทัณฑสถาน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2536.อัดสำเนา.

ณัฐ จุลสุวรรณ.ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพในเรือนจำกลางคลองเปรม
เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาอาชีพระยะสั้น.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.,
กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2537.อัดสำเนา.

ทวี ทวีชนม์.ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาชีพเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเรือนจำและ
ทัณฑสถาน.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร,2539.อัดสำเนา.

แบ่งส่วนราชการ,พระราชกฤษฎีกา.แบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ.2539.กรุงเทพฯ:กรมราชทัณฑ์,2539.อัดสำเนา.

ประเสริฐ เมฆมณี.หลักการบริหารและพัฒนาเรือนจำ.กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์,2527.

พุทธา ทูลฉลอง.ปัญหาการเรียนการสอนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญศึกษาของผู้ต้องขัง
ในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2541.อัดสำเนา.

พัฒนาฝีมือแรงงาน,กรม.หลักสูตรการฝึกเตรียมเข้าทำงานช่างก่อสร้าง.กรุงเทพ:
กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน,2538.

.....การฝึกเตรียมเข้าหลักสูตรทำงานช่างไฟฟ้า.กรุงเทพฯ:กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน,2538.

ราชทัณฑ์,กรม.สรุปประเมินผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ"แนวทางการดำเนินงาน
การจัดการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน.นนทบุรี:
กรมราชทัณฑ์,2535.อัดสำเนา.

กฐินพระราชทาน,"แผนทิศทางการราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า(พ.ศ.2536-2545)"
นนทบุรี:กรมราชทัณฑ์,2537.

กฐินพระราชทาน,"แผนทิศทางการราชทัณฑ์ในทศวรรษหน้า(พ.ศ.2537-2540)"
นนทบุรี:กรมราชทัณฑ์,2538.

รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง,ว่าที่ร้อยเอก.การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาในเรือนจำ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2541.อัดสำเนา.

สมบุญ ประสพเนตร.คู่มือการบริหารงานเรือนจำ.กรุงเทพฯ:กรมราชทัณฑ์,2539.

สุนทร โคตรบรรเทา.การศึกษานอกระบบโรงเรียน.กรุงเทพฯ:กรมราชทัณฑ์.

เสน่ห์ เพ็ชรสม.การบริหารงานการศึกษาผู้ต้องขังในประเทศไทย.กรุงเทพฯ:กรมราชทัณฑ์,
อาทิตย์ ประเคียรศรี.ความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของครูผู้สอนนักศึกษา
ผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2541.อัดสำเนา.

อาทิตย์ โพนทอง.การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขัง
กรมราชทัณฑ์.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.,พิษณุโลก:มหาวิทยาลัยนเรศวร,2535.
อัดสำเนา.

อารียา ไชยานุวงศ์ และคนอื่นๆ.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่
สายสามัญและสายอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน.นนทบุรี:กรมราชทัณฑ์.
2535.อัดสำเนา.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์
ผู้ต้องขังที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา
เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

1. ชื่อ _____ ชื่อสกุล _____
2. อายุ
 - ☐ ต่ำกว่า 20 ปี
 - ☐ 20 – 30 ปี
 - ☐ 31 – 40 ปี
 - ☐ มากกว่า 40 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส
 - ☐ โสด
 - ☐ สมรส
4. อาชีพ
 - ☐ ไม่มีอาชีพ
 - ☐ รับจ้าง
 - ☐ เกษตรกรรม
 - ☐ ค้าขาย
 - ☐ รับราชการ
5. ระยะเวลาที่ต้องโทษ
 - ☐ ต่ำกว่า 1 ปี
 - ☐ 1 – 5 ปี
 - ☐ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป

6. ประเภทของความผิด

- ☐ 5.1 พ.ร.บ.ยาเสพติด
- ☐ 5.2 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
- ☐ 5.3 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
- ☐ 5.4 อื่นๆ (เช่น พ.ร.บ.ป่าไม้ , ประมง , อาวุธปืน , จราจร เป็นต้น)

7. พื้นความรู้เดิม

- ☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ
- ☐ ประถมศึกษา
- ☐ มัธยมศึกษา
- ☐ อุดมศึกษา

ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ

1. สาเหตุที่สมัครเข้าเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก่อนต้องโทษไม่มีโอกาสได้เรียน
- ☐ วิชาที่เปิดสอนเป็นวิชาที่น่าสนใจ
- ☐ ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- ☐ ต้องการความรู้ในวิชาชีพที่สมัครเรียน
- ☐ ต้องการนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษไปแล้ว
- ☐ ต้องการนำไปประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาด

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี

- ☐ ดีมาก
- ☐ ดี
- ☐ ปานกลาง
- ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคการฝึกปฏิบัติ

- ☐ ดีมาก
- ☐ ดี
- ☐ ปานกลาง
- ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

4. ในกรณีที่ต้องแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงเป็นลำดับแรก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ หลักสูตรและเนื้อหาวิชา
- ☐ ครู / วิทยากร
- ☐ วัสดุอุปกรณ์การสอน
- ☐ วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ
- ☐ อาคาร / สถานที่

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสมัครเข้าเรียนด้านอาชีพ

- ☐ มาก
- ☐ ปานกลาง
- ☐ น้อย
- ☐ ไม่มีประโยชน์

6. หลักสูตรวิชาอาชีพที่ต้องการให้เรียนจำเปิดทำการสอน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ช่างไฟฟ้า
- ☐ ช่างเครื่องยนต์
- ☐ ช่างทำความเย็น
- ☐ ช่างเสริมสวยและตัดผม
- ☐ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

แบบสัมภาษณ์

ความคิดเห็นของครูผู้สอน วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพสำหรับผู้ด้อยชั้น

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพด้านทฤษฎี
 - ☐ ดีมาก
 - ☐ ดี
 - ☐ ปานกลาง
 - ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพด้านการฝึกปฏิบัติ
 - ☐ ดีมาก
 - ☐ ดี
 - ☐ ปานกลาง
 - ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง
3. ปัญหาที่ควรแก้ไขปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1)
 - ☐ หลักสูตรและเนื้อหาวิชา
 - ☐ อุปกรณ์การสอนภาคทฤษฎี
 - ☐ วัสดุอุปกรณ์ฝึกภาคปฏิบัติ
 - ☐ อาคารสถานที่ / โรงฝึกงาน
 - ☐ ตัวครู วิทยากร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
 - ☐ ตัวผู้เรียน
 - ☐ ผู้บริหาร
 - ☐ งบประมาณ

4. แนวโน้มหลักสูตรด้านวิชาชีพที่ควรเปิดสอนสำหรับผู้ต้องขัง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สอดคล้องกับตลาดแรงงาน
- ☐ ประกอบอาชีพอิสระได้
- ☐ ร่วมมือกับโรงงานภายนอก
- ☐ ร่วมมือกับองค์กรเอกชนให้ช่วยเหลือภายหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษแล้ว
- ☐ ร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นเพื่อเปิดสอนให้วิชาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ:

ประวัติของผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ-สกุล	นายปัญญา อิ่มเขียน
วัน เดือน ปีเกิด	11 ธันวาคม 2493
สถานที่เกิด	อำเภอสุวรรณโคตร จังหวัดสุโขทัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	74/432 ถนนติวานนท์ ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เรือนจำพิเศษธนบุรี แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2515	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเพาะช่าง กรุงเทพฯ
พ.ศ.2526	ครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏพระนคร กรุงเทพฯ
พ.ศ.2542	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.การศึกษาผู้ใหญ่) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ